

Budapest,
2002. július 4.,
csütörtök

94. szám

Ára: 364,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

18/2002. (VII. 4.) NKÖM r.	Egyes ingatlanok műemlékké nyilvánításáról, illetőleg műemléki védettség megszüntetéséről	5238
37/2002. (VII. 4.) OGY h.	Az Európa Tanács 1999. január 27-én kelt Korruptió Elleni Büntetőjogi Egyezményének megerősítéséről szóló 67/2000. (IX. 13.) OGY határozat módosításáról	5239
38/2002. (VII. 4.) OGY h.	A hosszú távú egészségpolitika folyamatosságának megőrzéséről és az egészségügyi, valamint a szociális rendszerekben ellátottak jogainak érvényesítését biztosító szervezet kialakításáról	5239
39/2002. (VII. 4.) OGY h.	Az Országgyűlés bizottságainak létrehozásáról, tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról szóló 20/2002. (V. 16.) OGY határozat módosításáról	5240
40/2002. (VII. 4.) OGY h.	A 2002. évi önkormányzati és kisebbségi, valamint országos kisebbségi választások pénzügyi támogatásáról	5240
32/2002. (VII. 4.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata	5241
33/2002. (VII. 4.) AB h.	Az Alkotmánybíróság határozata	5251
104/2002. (VII. 4.) KE h.	Politikai államtitkár kinevezéséről	5264
105/2002. (VII. 4.) KE h.	Közigazgatási államtitkár kinevezéséről	5264
1121/2002. (VII. 4.) Korm. h.	Államtitkári juttatások visszavonásáról	5264
3/2002. (VII. 4.) MeHVM h.	A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal elnökhelyetteseinek kinevezéséről	5265
	A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium felhívása az erdőkre vonatkozó országos tűzgyújtási tilalom elrendeléséről	5265
	A BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal közleménye	5265

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány tagjainak rendeletei

A nemzeti kulturális örökség miniszterének 18/2002. (VII. 4.) NKÖM rendelete

egyes ingatlanok műemlékké nyilvánításáról, illetőleg műemléki védettség megszüntetéséről

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 32. §-a alapján a következőket rendelem el:

1. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Budapest VI. kerület, Andrássy út 62. szám alatti, 28765 helyrajzi számú ingatlant.

(2) Műemléki környezetként a 28764 és a 28766 helyrajzi számú ingatlanokat jelölöm ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja az 1880—1883 között emelt, egykori Bobula-ház városképi, építészeti, iparművészeti értékeinek megőrzése.

2. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Budapest VI. kerület, Benczúr u. 27. szám alatti, 29704 helyrajzi számú ingatlant.

(2) Műemléki környezetként a 29703, 29705 és 29719 helyrajzi számú ingatlanokat jelölöm ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja az 1896—1897-ben Oskar Marmorek terve alapján emelt egykori Egyedi-palota városképi, építészeti, iparművészeti értékeinek megőrzése.

3. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Budapest VI. kerület, Izabella u. 96. szám alatti, 28671 helyrajzi számú ingatlant.

(2) Műemléki környezetként a VI. kerület, Podmaniczky u. 49. szám alatti, 28668 helyrajzi számú ingatlant jelölöm ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja az 1897-ben Spiegel Frigyes tervei szerint épült lakóépület építészeti, városképi értékeinek védelme.

4. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Budapest XIII. kerület, Hollán Ernő u. 7. szám alatti, 25113 helyrajzi számú ingatlant.

(2) Műemléki környezetként a 22111 és a 25112 helyrajzi számú ingatlanokat jelölöm ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja az 1937-ben Hofstätter Béla és Domány Ferenc tervei alapján épült lakóépület és filmszínház építészeti és belsőépítészeti értékeinek megőrzése.

5. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Szeged, Széchenyi tér 2/a. szám alatti, 3969 helyrajzi számú ingatlan udvarán található egykori fényképészeti műtermet.

(2) Műemléki környezetként a 3969 helyrajzi számú ingatlan többi részét, valamint a 3968 helyrajzi számú ingatlant jelölöm ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja az 1892-ben épült, egyedülálló építészeti, ipar- és kultúrtörténeti jelentőségű, favázás fényképészeti műterem homlokzati, belsőépítészeti értékeinek megőrzése.

6. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Komárom-Esztergom megye, Tata, Kálváriadombi, 251 helyrajzi számú izraelita temetőt.

(2) Műemléki környezetet nem jelölök ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja a kiemelkedő kultúrtörténeti, művészettörténeti, technika- és gazdaságtörténeti jelentőségű temető megőrzése.

7. §

(1) Műemlékké nyilvánítom a Tolna megye, Bonyhád, Kálváriaudombon található, 2622/2 helyrajzi számú Ermel-Vojnits (Perczel) mauzóleumot.

(2) Műemléki környezetet nem jelölök ki.

(3) A műemlékvédelmi bírság megállapításának alapjául szolgáló érték szempontjából a műemléket III. kategóriába sorolom.

(4) A védetté nyilvánítás célja az Aigner Sándor tervei alapján 1905—1906-ban épült mauzóleum építészeti, iparművészeti értékeinek megőrzése.

8. §

(1) Megszüntetem a Budapest I. kerület, Attila u. 37. szám alatti, 7144 helyrajzi számú lakóház (Bajcsy-Zsilinszky Endre lakóháza) 15104 törzsszámú műemléki védettségét.

(2) Az 1970-ben munkásmozgalmi jelentősége miatt védetté nyilvánított lakóépület műemléki értéket nem képvisel.

9. §

(1) Megszüntetem a Komárom-Esztergom megye, Tata, Alkotmány u. 14. szám alatti, 3110 helyrajzi számú ingatlan műemléki védettségét.

(2) Az épület nagyfokú állagromlása miatt a helyreállítás csak teljes újjáépítéssel valósítható meg, amely a hitelességet megszünteti, ezért a műemléki védettség fenntartása indokolatlan.

10. §

Az e rendeletben műemléki védettség alá helyezett építmények fenntartásáról, jó karban tartásáról a műemlék tulajdonosa, vagy kezelője, illetve a tulajdonosi jogok gyakorlója, továbbá jogszabályban meghatározott esetekben ingyenes használója a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény szerint köteles gondoskodni.

11. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

Görgey Gábor s. k.,
a nemzeti kulturális örökség minisztere

III. rész HATÁROZATOK

Az Országgyűlés határozatai

**Az Országgyűlés
37/2002. (VII. 4.) OGY
határozata**

**az Európa Tanács 1999. január 27-én kelt
Korrupció Elleni Büntetőjogi Egyezményének
megerősítéséről szóló
67/2000. (IX. 13.) OGY határozat módosításáról***

Az Országgyűlés

1. a 67/2000. (IX. 13.) OGY határozatba foglalt, az Egyezmény 37. cikk 1. bekezdése alapján az Egyezmény 5. és 6. cikkéhez tett fenntartást visszavonja;

2. felkéri a külügyminisztert, illetve az általa kijelölt személyt, hogy a fenntartás visszavonásáról értesítse az Európa Tanács Főtitkárát.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Dr. Füle István s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Herényi Károly s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

**Az Országgyűlés
38/2002. (VII. 4.) OGY
határozata**

**a hosszú távú egészségpolitika folyamatosságának
megőrzéséről és az egészségügyi, valamint a szociális
rendszerben ellátottak jogainak érvényesítését
biztosító szervezet kialakításáról****

Az Országgyűlés szükségesnek tartja, hogy

a) az egészségügyi ellátás szerkezete és annak összetétele feleljen meg a lakosság egészségi állapota alapján meghatározható szükségleteknek, s az erre irányuló átalakítási és szabályozási feladatokat a lehető legszélesebb szakmai és társadalmi egyetértés mellett határozzák meg;

* A határozatot az Országgyűlés a 2002. július 2-i ülésnapján fogadta el.

** A határozatot az Országgyűlés a 2002. július 2-i ülésnapján fogadta el.

b) a magyar egészségügy konszolidációjának és modernizációjának hosszú távú programjának kidolgozásában az egészségügy valamennyi szereplője vegyen részt;

c) olyan intézményi és szervezeti keretek jöjjenek létre, amelyek elősegítik a legfontosabb kérdésekben a társadalmi konszenzus megteremtését;

d) az egészségügyi és a szociális intézményekben a szolgáltatásokat és az ellátásokat igénybevevők jogai érvényre juttatását független képviseleti rendszer támogassa.

Mindezekre tekintettel az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy nyújtson be törvényjavaslatot

a) az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény által létrehozott Nemzeti Egészségügyi Tanács összetételének és feladatainak módosításáról;

b) az egészségügyi és a szociális szolgáltatásokat és ellátásokat igénybevevők jogainak érvényesítését és védelmét szolgáló önálló, országos, egységes beteg-, illetve ellátottjogi képviselői intézményrendszer megteremtése érdekében.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Dr. Füle István s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Herényi Károly s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Az Országgyűlés 39/2002. (VII. 4.) OGY határozata

**az Országgyűlés bizottságainak
létrehozásáról, tisztségviselőinek és tagjainak
megválasztásáról szóló
20/2002. (V. 16.) OGY határozat módosításáról***

Az Országgyűlés bizottságainak létrehozásáról, tisztségviselőinek és tagjainak megválasztásáról szóló 20/2002. (V. 16.) OGY határozat a következők szerint módosul:

Az Országgyűlés

a Költségvetési és pénzügyi bizottságba

Keller László helyett

Szabó Lajost,

a bizottság alelnökévé,

a Gazdasági bizottságba

Szabó Lajos helyett

Boldvai Lászlót,

a Számvevőszéki bizottságba

Keller László helyett

Gráf Józsefet

a bizottság tagjává

megválasztja.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Dr. Füle István s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Herényi Károly s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Az Országgyűlés 40/2002. (VII. 4.) OGY határozata

**a 2002. évi önkormányzati és kisebbségi,
valamint országos kisebbségi választások
pénzügyi támogatásáról***

Az Országgyűlés

1. a 2002. évi önkormányzati és kisebbségi, valamint országos kisebbségi választások szervezési és lebonyolítási feladatainak eredményes végrehajtására a Belügyminisztérium fejezetben 4 milliárd Ft felhasználásával egyetért.

2. Ez a határozat a közzététele napján lép hatályba.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Dr. Füle István s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Herényi Károly s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

* A határozatot az Országgyűlés a 2002. július 2-i ülésnapján fogadta el.

* A határozatot az Országgyűlés a 2002. július 2-i ülésnapján fogadta el.

Az Alkotmánybíróság határozatai

Az Alkotmánybíróság 32/2002. (VII. 4.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálata tárgyában — *dr. Erdei Árpád, dr. Németh János, dr. Bihari Mihály* alkotmánybírók különvéleményével — meghozta az alábbi

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 104. § (1) bekezdés c) pontja alkotmányellenes, ezért azt megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 75. § (1) bekezdése, 76. § (1)—(2) bekezdése 80. § (1)—(2) bekezdése, 85. §-a és 102. § (3) bekezdése, valamint 109. §-a alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 104. § (1) bekezdés a) és b) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló eljárást megszünteti.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Köz-
lönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

Az indítványozó a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvénynek (a továbbiakban: Kjtv.) a közjegyzők fegyelmi felelősségre vonásával kapcsolatos 75. § (1) bekezdése, 76. § (1)—(2) bekezdése, 80. § (1)—(2) bekezdése, 85. §-a, 102. § (3) bekezdése, 104. § (1) bekezdés a), b) és c) pontja, valamint 109. §-a alkotmányellenességének vizsgálatát kérte.

Az Alkotmánybíróság az indítványt tartalma szerint bírálta el.

1. Az indítványozó szerint alkotmányellenes az, hogy a fegyelmi vétségnek a Kjtv.-ben szabályozott általános, öt éves elévülési határideje [75. § (1) bekezdés] jelentősen

hosszabb a „hasonló helyzetben lévő” ügyvédekre, bírákra, köztisztviselőkre, közalkalmazottakra irányadó időtartamnál. Bizonyos esetben a bűncselekmény törvényi tényállását is megvalósító fegyelmi vétség elévülési ideje a bűncselekményével azonos [75. § (2) bekezdés]. Ezt az indítványozó alkotmányellenes megkülönböztetésnek (Alkotmány 70/A. §) tartja.

2. Alkotmányellenes mulasztást is sérelmez az indítványozó, amiért a törvény nem szabályozza a „bírósághoz fordulás” jogát és részleteit, és nem szól arról, hogy a fegyelmi bíróság eljárását követően további bírói jogorvoslat hogyan vehető igénybe. Ez pedig — szerinte — az Alkotmány 57. § (1) bekezdését sérti. Tartalmát tekintve az indítványnak ez a része a Kjtv. ama rendelkezései alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára is irányul, amelyek a közjegyzők fegyelmi ügyeiben eljáró szerveket, ezek összetételét és a jogorvoslati fórumot határozzák meg [Kjtv. 80. § (1) bekezdés, 102. § (3) bekezdés]. Ezek a szabályok ugyanis a rendes bírói utat kizárják.

A bírói úttal kapcsolatban kifogásolta azt is az indítványozó, hogy a Kjtv. 104. § (1) bekezdése az első fokú fegyelmi tanácsot kötelezi arra, hogy — az ugyane bekezdés a)—c) pontjaiban meghatározott esetekben — a közjegyzőt ideiglenes intézkedésként hivatalából felfüggeszse. A felfüggesztés határidő nélkül, a fegyelmi eljárás jogerős befejezéséig tarthat. Mivel az eljárás befejezésének sincs törvényben rögzített határideje és a felfüggesztés leg-
hosszabb tartama sem állapítható meg, ezért az indítványozó szerint a felfüggesztés „következményét tekintve azonos” a hivatalvesztést kimondó döntéssel. Előre meg nem határozható időtartama alatt a közjegyző nem jogosult sem munkát vállalni, sem munkanélküli ellátásra.

Előadta azt is, hogy a Kjtv. 104. § (1) bekezdés c) pontjába foglalt rendelkezés, a felfüggesztésnek „más fontos okból” való elrendelése olyan tág értelmű kifejezés, amely a „jogalkalmazóra kvázi jogalkotói szerepet ruház”. Az indítványozó álláspontja szerint a Kjtv. 104. § (1) bekezdés c) pontja alkalmazásánál előadódhat, hogy „nem az az ok fontos, amiért a felfüggesztés történik, hanem azáltal válik fontossá akármilyen ok, mert a felfüggesztés indokaként hivatkoznak rá”.

3. Az indítványozó szerint a területi elnökség érdekvédelmi feladatkörével összeegyeztethetetlen a Kjtv. 85. §-ának az a rendelkezése, amely a területi elnökségnek feljelentési kötelezettséget ír elő fegyelmi vétség alapos gyanúja esetén. A fegyelmi eljárásban a feljelentő és a feljelentett ellenfelekként vesznek részt. A tagok érdekeinek védelme — az indítványozó érvei szerint — nem valósítható meg, ha a területi elnökséget a jogszabály ellenérdekelt pozícióba kényszeríti. Ez az Alkotmány 4. §-át sérti.

4.1. Az indítványozó azt is állítja, hogy az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében tiltott megkülönböztetést jelent

a közjegyzők tekintetében a fegyelmi büntetés törléséhez előírt öt éves várakozási idő [109. § (1) bekezdés] szabályozása. Szemben más foglalkozási ágak szabályaival, a mentesüléssel kapcsolatban nem a leghosszabb, hanem a legrövidebb időtartamot határozta meg a jogalkotó; a Kjtv. 109. § (1) bekezdésében szabályozott 5 éves időtartam pedig más foglalkozási ágak szabályaival összehasonlítva kirívóan hosszú.

4.2. Az indítványozó hivatkozik arra is, hogy az Alkotmány 64. §-ába ütközik az a szabály, hogy csupán a területi elnökség kérheti a fegyelmi büntetés törlését, maga az érintett személy nem [Kjtv. 109. § (2) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság felkérte az igazságügy-minisztert az indítványban felvetett kérdésekkel kapcsolatban álláspontja ismertetésére.

II.

1. Az Alkotmány érintett szabályai szerint:

„4. § A szakszervezetek és más érdekképviselések védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit. (...)

57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. (...)

64. § A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy egyedül vagy másokkal együttesen írásban kérelmet vagy panaszt terjesszen az illetékes állami szerv elé. (...)

70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül. (...)”

2. A Kjtv. rendelkezései az indítvány benyújtásakor a következőképpen szóltak:

„75. § (1) Nem folytatható le a fegyelmi eljárás, ha azt a közjegyzői fegyelmi bíróság a cselekmény tudomásra jutásától számított 6 hónap alatt nem indítja meg, vagy a cselekmény befejezése óta 5 év eltelt. (...)

76. § (1) A közjegyzők fegyelmi ügyeit a közjegyzői fegyelmi bíróság (a továbbiakban: fegyelmi bíróság) bírálja el. (...)

80. § (1) A közjegyzők fegyelmi ügyeiben elsőfokon a megyei bíróságnak, másodfokon a Legfelsőbb Bíróságnak a közjegyzői fegyelmi tanácsa (a továbbiakban: fegyelmi tanács) jár el. (...)

85. § Fegyelmi vétség alapos gyanúja esetén a megyei bíróság elnöke, illetőleg a területi elnökség feljelentést tesz a fegyelmi bíróság elnökénél. (...)

102. § (...)

(3) A (2) bekezdésben meghatározott eseten kívül a másodfokú fegyelmi tanács a fellebbezések keretei között az ügy érdemében határoz. Határozata jogerős. (...)

104. § (1) Az elsőfokú fegyelmi tanács ideiglenes intézkedésként a közjegyzőt hivatalából felfüggeszti, ha

a) a büntetőeljárás során a közjegyzőt letartóztatták,

b) a közjegyző ellen a cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alá helyezés iránt eljárás indult,

c) a fegyelmi vagy a büntetőeljárás során a felfüggesztés más fontos okból indokolt. (...)

109. § (1) A fegyelmi büntetés akkor törölhető, ha a kiszabása óta figyelmeztetés esetén egy év, más fegyelmi büntetés esetén 5 év eltelt.

(2) A fegyelmi büntetés törléséről a közjegyző székhelye szerint illetékes területi elnökség kérelmére az elsőfokon eljár fegyelmi bíróság dönt, és erről a területi elnökséget értesíti.”

3. Az indítvány benyújtását követően a Kjtv.-t módosította a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény módosításáról szóló 1999. évi XLIV. törvény. Az indítvánnyal érintett, módosult szabályok ennek folytán a következőképpen szólnak:

„76. § (1) Az eljárás alá vont személyek fegyelmi ügyeit a közjegyzői fegyelmi bíróság (a továbbiakban: fegyelmi bíróság) bírálja el.

80. § (1) Az eljárás alá vont személyek fegyelmi ügyeiben elsőfokon a megyei bíróságnak, másodfokon a Legfelsőbb Bíróságnak a közjegyzői fegyelmi tanácsa (a továbbiakban: fegyelmi tanács) jár el.

(2) A fegyelmi tanács 5 tagú, elnöke bíró, 1 tagja bíró, 3 tagja közjegyző.

104. § (1) Az első fokú fegyelmi tanács ideiglenes intézkedésként az eljárás alá vont személyt szolgálatából felfüggeszti, ha

a) a büntetőeljárás során az eljárás alá vont személyt letartóztatták,

b) az eljárás alá vont személy ellen a cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alá helyezés iránt eljárás indult,

c) a fegyelmi vagy a büntetőeljárás során a felfüggesztés más fontos okból indokolt.

109. § (1) A fegyelmi büntetés akkor törölhető, ha a kiszabása óta figyelmeztetés esetén egy év, más fegyelmi büntetés esetén 5 év eltelt.

(2) A fegyelmi büntetés törléséről a közjegyző székhelye, közjegyzőhelyettes és közjegyzőjelölt esetében pedig a munkáltató közjegyző székhelye szerint illetékes területi elnökség kérelmére az első fokon eljár fegyelmi bíróság

dönt, és erről a területi elnökséget, valamint az országos kamarát értesíti.”

III.

1. Az indítvány az alábbiak szerint, részben megalapozott:

Bár az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése szövegszerűen az emberi, állampolgári jogok tekintetében tiltja a hátrányos megkülönböztetést, a tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992., 280., 281.]. „Az alapjognak nem minősülő egyéb jogra vonatkozó, személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság általános személyiségi jogával és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs tárgyilagossá mérlegelés szerint ésszerű indoka, vagyis önkényes” [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994., 197., 200.]. „Az állam joga — s egyben bizonyos körben kötelezettsége is —, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket” [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992., 280., 282.]. A diszkrimináció vizsgálatának előkérdése tehát, hogy az alapjoggal, illetőleg az alapjognak nem minősülő egyéb joggal kapcsolatban állított megkülönböztetés egymással összehasonlítható alanyi körre vonatkozik-e.

Az Alkotmánybíróság 432/B/1995. AB határozata értelmében ugyanis az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „személyek közötti diszkriminációról csak akkor lehet szó, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon (ABH 1990., 78., ABH 1991., 162., ABH 1994., 744.).” (ABH 1995., 789., 792.)

A közjegyzők fegyelmi eljárásának vizsgált rendelkezései között az elévülési határidő [75. § (1)—(2) bekezdés] meghatározása, a felfüggesztés lehetősége „más fontos okból” [104. § (1) bekezdés c) pont], valamint a fegyelmi büntetés törléséhez előírt öt éves várakozási idő [109. § (1) bekezdés] az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése szempontjából nem vonatkoztatható az Alkotmányban szabályozott emberi, állampolgári jogok valamelyikére.

A közjegyzők és az indítványban felvetett jogok és kötelezettségek szempontjából vonatkoztatott „más foglalkozási csoportok” (ügyvédek, bírák stb.) nem alkotnak az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése tekintetében összehasonlítható csoportot.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kjt. e pontban felsorolt rendelkezései az

Alkotmány 70/A. § (1) bekezdését nem sértik. Az erre vonatkozó indítványt az Alkotmánybíróság elutasította.

2.1. Az Alkotmánynak az indítványozó által felhívott 57. § (1) bekezdése a bírósági elbíráláshoz való alapvető jogot tartalmazza.

Eszerint „a Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”

Az Alkotmány 57. § (1) bekezdése „az eljárási garanciákon túl, a bírósághoz fordulás jogát foglalja magában. Az alapvető jogból következően az államra az a kötelezettség hárul, hogy — egyebek között — a polgári jogi jogok és kötelezettségek (a polgári joginak tekintett jogviták) elbírálására bírói utat biztosítson.” [59/1993. (XI. 29.) AB határozat, ABH 1993., 353., 355.]

Az Alkotmánybíróság ezért elsőként azt vizsgálta, hogy a közjegyzők ellen indítható fegyelmi eljárás olyan jogokat és kötelezettségeket érint-e, amelyeknek elbírálása bíróságra tartozik.

A közjegyzői szolgálat kinevezéssel jön létre, az állások számát jogszabály állapítja meg, a közjegyzői állást pályázat útján kell betölteni. A közjegyzők közhitelességgel felruházott személyek, akik nem csupán a hatáskörükbe utalt nemperes eljárásokban járnak el, hanem a feleknek jogi szolgáltatást is nyújtanak. A közjegyzőt tevékenységéért díj és költségtérítés illeti meg, amelyet a felek fizetnek meg, ennek szabályait jogszabály tartalmazza. A közjegyző foglalkozása olyan kereső foglalkozás, amelyben a közjogi jelleg mellett a magánjogi elemek is dominálnak. A közjegyző tevékenységét a székhelyén lévő irodában végzi, az irodát a közjegyző tartja fenn. A közjegyző a közjegyzői irodában ügyviteli alkalmazottat foglalkoztat, akivel munkaszerződést köt. A közjegyző munkavégzésre irányuló megbízási szerződés alapján tartósan vagy esetenként megbízottat is foglalkoztathat. A közjegyző — a közjegyzői működése körében — okozott kár megtérítéséért a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény szabályai szerint felel.

A közjegyzőt állásával kapcsolatban fegyelmi felelősség terheli. A fegyelmi vétséget elkövető közjegyzővel szemben fegyelmi büntetések — végső soron hivatalvesztés — szabhatók ki. Az ilyen jogvita nem csupán a közjegyző alkalmazásának megszűnésével kapcsolatos, hanem gazdasági jellegű jogokat is érint. Ezt az összefüggést a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény azzal fejezi ki, hogy a közjegyzőt egyéni vállalkozónak tekinti. Megállapítható az is, hogy azok között a fegyelmi büntetések között, amelyek a közjegyzővel szemben kiszabhatók, van olyan is, amely büntető jellegű.

E körülményekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a közjegyzők munkavégzésre irányuló sajátos jogviszonyával összefüggésben a közjegyző ellen in-

dítható fegyelmi eljárás olyan jogokat és köteleességeket érint, amelyeknek elbírálása az Alkotmány 57. § (1) bekezdése alapján bíróságra tartozik.

2.2. A közjegyzők fegyelmi ügyeiben sajátos összetételű, hivatásos és nem hivatásos bírákból (közjegyzőkből) álló tanács jár el a törvényben írt eljárási szabályok szerint (Kjtv. 76—107. §), amelyek fellebbezési és rendkívüli jogorvoslatot is lehetővé tesznek.

Az Alkotmánybíróságnak azt is vizsgálnia kellett, hogy a közjegyzők fegyelmi ügyeiben eljáró szerv az Alkotmány 57. § (1) bekezdése értelmében „a törvény által felállított független és pártatlan” bíróságnak minősül-e. Az Alkotmánybíróság ebben a körben azt vizsgálta, hogy a Kjtv. szabályai szerint felállított szerv szervezeti jellegzetességeit, tagjai megbízását vagy eljárása sajátosságait illetően bíróságnak minősül-e.

Az 57. § (1) bekezdésében meghatározott garanciák: mindenki joga arra, hogy az ellene emelt vádat, vagy valamely perben jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el, a „bírósághoz való jog” megannyi konkrét feltételét tartalmazzák. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint saját dogmatikája van annak, mi számít „bíróságnak”, mikor „törvényes”, „független” és „pártatlan” az eljáró testület stb. [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998., 91.].

A közjegyzők fegyelmi ügyeiben eljáró szerveket a Kjtv. határozza meg, ezért az a törvény által felállítottnak minősül. Az eljáró szerv elnevezése „fegyelmi bíróság”, az eljáró tanács elnevezése „a megyei bíróság közjegyzői fegyelmi tanácsa”, „a Legfelsőbb Bíróság közjegyzői fegyelmi tanácsa”.

A Kjtv. szabályaiból az állapítható meg, hogy a fegyelmi bíróság igazságszolgáltatási szerepet tölt be. A hatáskörébe tartozó ügyben jogszabályokat alkalmaz, eljárását törvény, a Kjtv. szabályozza. Határozata kötelező érvényű. A végrehajtó hatalomtól független, szervezetileg nem a kamarához, hanem a megyei bírósághoz és a Legfelsőbb Bírósághoz kötődik. A közjegyzői fegyelmi tanács a megyei bíróság, illetve a Legfelsőbb Bíróság sajátos összetételű tanácsaként működik. Tagjai hivatásos bírák és közjegyzők. A fegyelmi bíróságba a megyei bírósághoz hat közjegyzőt, a Legfelsőbb Bírósághoz két közjegyzőt a területi kamara választ, határozott időre, három évre, a hosszabb szakmai gyakorlattal rendelkező tagjai közül. A fegyelmi bíróság tagjainak elnevezése „fegyelmi bíró”. A fegyelmi bíróság öt bíró tagját a megyei bíróság elnöke, illetőleg a Legfelsőbb Bíróság elnöke nevezi ki. A fegyelmi bírák a megyei bíróság elnöke előtt esküt tesznek. A fegyelmi bírák visszahívásáról — a többi bíróhoz hasonlóan — a törvény nem szól.

A fegyelmi tanács öt tagú, elnöke bíró, egy tagja bíró, három tagja közjegyző. Első fokon a megyei bíróságnak, másodfokon a Legfelsőbb Bíróságnak a közjegyzői fegyelmi tanácsa jár el.

Az előkészítést és a vizsgálatot nem a fegyelmi tanács, hanem vizsgálóbiztos végzi. A fegyelmi ügyben a szolgálati érdeket nem a területi kamara vagy a fegyelmi tanács képviseli, hanem az Igazságügyi Minisztérium.

A fegyelmi eljárás nem titkos, irataiba a közjegyző és képviselője betekinhet és másolatot készíthet. Kérheti, hogy a tárgyaláson képviselőjén kívül a bizalmát élvező három közjegyző is legyen jelen. A határozatokat kihirdetik.

Az Alkotmánybíróság szerint szervezetét, tagjai megbízását vagy eljárása sajátosságait illetően megállapítható, hogy a Kjtv.-ben létrehozott szervezet független bíróság abban az értelemben, amely értelemben ezt az Alkotmány 57. § (1) bekezdése megköveteli. E vonatkozásban alkotmányellenességet az Alkotmánybíróság nem állapított meg; a bírói jogorvoslat hiányát kifogásoló indítványt elutasította.

2.3. Az Alkotmánybíróság az indítvány alapján azt is vizsgálta: összhangban áll-e az Alkotmány 57. § (1) bekezdésével az, hogy a Kjtv. a fegyelmi eljárásra határidőt nem ír elő, illetve mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség ebben a körben megállapítható-e.

Noha az Alkotmány 57. § (1) bekezdése „az ésszerű időn belül való tárgyalás” követelményét szövegszerűen nem tartalmazza, de az Alkotmány 57. § (5) bekezdése szól a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának követelményéről. Az Alkotmánybíróság az Alkotmány értelmezésénél — figyelemmel az Alkotmány 7. § (1) bekezdésére — tekintettel van a Magyar Köztársaság nemzetközi jogi kötelezettségeire is.

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 2. § 6. cikk 1. pont első mondata szerint „mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően”.

Ezzel a nemzetközi jogi kötelezettséggel van összhangban az, hogy a bíróságokat és a bírákat számos más jogszabály is kötelezi „az ésszerű határidőn belüli” eljárásra [pl. a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 30. § (1) bekezdés, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Bsz.) 9. §, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 2. § (1) bekezdés].

Ha a fegyelmi bíróság „bíróság” az Alkotmány 57. § (1) bekezdése értelmében, akkor eljárását illetően is követelmény annak előírása törvényben, hogy a fegyelmi ügyet „az ésszerű határidőn belül” tárgyalják.

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a megyei bíróság és a Legfelsőbb Bíróság sajátos összetételű tanácsára is kiterjed a Bjt.-nek és a Bsz.-nek az az előírása, amely szerint a bíró a rábízott ügyet annak munkaigényessége és az

eljárás sajátosságai által meghatározott ésszerű határidőn belül köteles elbírálni; a Kjt. szabályai szerint eljárás alá vont személynek is joga van arra a Bsz. rendelkezései értelmében, hogy bírói útra tartozó ügyét független és pártatlan bíróság tisztességes eljárás során és ésszerű határidőn belül bírálja el.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az ideiglenes intézkedésként alkalmazott felfüggesztés [Kjt. 104. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pontja] a fegyelmi eljárás befejezéséig tarthat. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság nem vizsgálta az említett szabályok alkotmányosságát érintő annak a helyzetnek az alkotmányellenességét, amelyben az indítvány szerint a Kjt. nem írt elő határidőt a Kjt. 104. §-ában szabályozott felfüggesztés leghosszabb tartamára. A Kjt. 104. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pontja alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló eljárást az Alkotmánybíróság megszüntette.

2.4. *a*) Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében az Alkotmány 57. § (1) bekezdése szerint bíróságnak minősülő szervre vonatkozó, de annak sajátos eljárásait, egyes különös döntési jogosítványait meghatározó jogszabály némely konkrét rendelkezésének alkotmányellenessége vizsgálendő külön abból a szempontból is, hogy az indítványban kifogásolt konkrét szabályozás a pártatlanság objektív látszatának követelményét kielégíti-e.

Az Alkotmánybíróság a jelen esetben is azt vizsgálta, hogy az adott bíróságra vonatkozó szabályozás indítványban kifogásolt egyes rendelkezései az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében előírt pártatlanság követelményének is mindenben megfelelnek-e.

b) Az Alkotmánybíróság a pártatlanság objektív követelményével kapcsolatban a 1009/B/2000. AB határozatban [14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABK 2002. március, 106.] legutóbb így fogalmazott:

„Az Alkotmánybíróság a bíróság pártatlanságának alkotmányi követelményrendszerét első ízben vizsgáló 67/1995. (XII. 7.) AB határozatában rámutatott, hogy: »A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.« [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995., 346., 347.]» (ABK 2002. március, 106., 110.)

Egy másik határozat szerint „A pártatlanság az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint egyrészt azt a követelményt támasztja, hogy a bíróság tagjai személyes előítéletektől mentesek legyenek, másrészt — objektív nézőpontból vizsgálva — megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995., 346.].» (539/B/1997 AB határozat, ABH 1998., 734., 736.)

A bíróságnak szubjektíve szabadnak kell lennie a személyi elfogultságtól vagy előítéletektől, objektív szempontból

pedig a szabályozásnak kellő garanciát kell biztosítania e vonatkozásban minden kétely kizárásához.

A fegyelmi bíróság tagjainak személyes pártatlanságát a kizárásra vonatkozó szabályok (Kjt. 81—82. §) megfelelően biztosítják.

c) A kifejtettek szerint a pártatlanság követelményének érvényesülésénél vizsgálni kell azt, hogy objektív szempontból a szabályozás kellő garanciát biztosít-e e vonatkozásban minden kétely kizárásához.

Az Alkotmánybíróság szerint az, hogy a jogszabály mérlegelési lehetőséget biztosít a bíróság számára, önmagában nem teszi megkérdőjelezhetővé objektív nézőpontból a bíróság pártatlanságát. A szabályozásban biztosított garanciák, a bíróság által ellátott funkciók szempontjából van jelentősége annak, hogy az ideiglenes felfüggesztésről szóló döntést magában foglaló határozatban mennyire kötött, egyértelmű jogi szabályozás alapján kerülhet sor a fegyelmi bíróság tagjai személyes meggyőződésén alapuló akaratának a kinyilvánítására.

A jogbiztonságot az Alkotmánybíróság határozatai kezdetől fogva a jogállam lényeges elemének tekintik. A jogbiztonság fontos részének tartják, hogy a jog egésze és az egyes jogszabályok kiszámíthatók, előreláthatók legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nemcsak a jogszabály szövegének egyértelmű megfogalmazását követeli meg, hanem a jogintézmények megvalósulásának kiszámíthatóságát is. Az előreláthatóság és kiszámíthatóság azonban nem zárja ki azt, hogy a jogalkotónak és a jogalkalmazónak ne lenne mérlegelési lehetősége [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992., 59., 65.].

Az ideiglenes felfüggesztés eseteit a Kjt. 104. § (1) bekezdés *a*)—*c*) pontjai szabályozzák. Az *a*) és *b*) pont alkalmazása jogalkalmazói mérlegelést, értékelést nem kíván. A bíróságnak arról kell meggyőződést kialakítania, hogy az ott említett, meghatározott eljárásokra utaló körülmények fennállanak-e. Az említett okok (letartóztatás, cselekvőképességet érintő eljárás indulása) bekövetkezéséről való tudomásszerzés kötelezően felfüggesztéshez vezet, az ok és az okozat tartalmi és eljárási szempontból is zárt egységet képez.

Ezzel szemben a Kjt. 104. § (1) bekezdés *c*) pontja olyan feltételt szabályoz („a fegyelmi vagy büntetőeljárás során a felfüggesztés más fontos okból indokolt”), amelynek alkalmazása a fegyelmi bíróságtól viszonylag szabad mérlegelést, értékelést és ennek alapján kialakított meggyőződést kíván; az ezen a szabályozáson alapuló döntés jogi értelemben egyértelműen szélesebb mérlegelési, vizsgálati tartományba viszi el a bíróságot. A döntés sokkal kevésbé kötött, mint az első két esetben.

Az Alkotmánybíróság szerint a „más fontos ok” megjelenése döntésre jogosító valamely jogszabályban önmagában nem tekinthető alkotmányosan eleve megengedhetetlennek. Az alkotmányossági vizsgálatnál viszont az Alkotmánybíróság a szabályozási környezetet, ennek egyes rész-

leteit, így a jelen esetben a speciális jogalkalmazó szervvel szemben támasztott követelményeket, az eljárás és az előkészítési, illetve döntési folyamat egyéb sajátosságait, következményeit veszi figyelembe.

d) A pártatlanság objektív látszatát vizsgálva — az elmondottakra figyelemmel — a Kjtv. érintett szabályairól több megállapítás tehető.

A jelen határozat III. 2.2. pontjában kifejtettek értelmében az Alkotmánybíróság a Kjtv.-ben szabályozott fegyelmi bíróságot az Alkotmány 57. § (1) bekezdése tekintetében bíróságnak tekinti. Ugyanakkor megállapította, hogy a fegyelmi bíróság egységes eljárásában sűrűsödik mind a fegyelmi eljárás megindításáról szóló döntés, mind a vizsgálat elrendelése, mind az ezt követő érdemi döntéshozatal. Ezek a különböző funkciókat hordozó elemek egymástól nem válnak el élesen, a döntéshozatalt e kérdésekben a Kjtv. nem osztotta meg. Ezt figyelembe véve kell a szabályozásban a pártatlanság objektív látszata követelményének érvényesülését vizsgálni.

Fegyelmi ügyekben általános szabályként az állásból való felfüggesztés mint ideiglenes intézkedés általában a munkáltatói jogkör gyakorlójának, a fegyelmi eljárás megindítására jogosult személynek a feladata. A munkáltatói jogkör gyakorlója, a fegyelmi eljárás megindítására jogosult személy általában ellenérdekű az eljárás alá vont személlyel szemben. Megállapítható az is, hogy más fegyelmi eljárásokra vonatkozó törvény (pl. a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény) a felfüggesztést csupán a fegyelmi határozat meghozataláig teszi lehetővé; az ezt követően igénybe vett bírói eljárás alatt az eljárás alá vont személy távoltartására a munkahelytől csak akkor van lehetőség, ha a legsúlyosabb fegyelmi büntetést szabták ki.

Ezzel szemben a Kjtv. 104. § (1) bekezdése magát a fegyelmi bíróságot hatalmazza fel arra, hogy ideiglenes intézkedésként a közjegyzőt hivatalából felfüggeszse. A fegyelmi bíróság eljárását ebben a sajátos esetben tehát nem előzi meg olyan eljárás, amelyben a fegyelmi ügyről határozatot hoztak volna. A Kjtv.-ben szabályozott esetben a fegyelmi bíróság nem valamely munkáltatói fegyelmi döntést bírál felül a fegyelmi ügyben érintett fél kezdeményezésére, hanem — a szabályozásból következően — maga hoz döntést a fegyelmi ügyben.

Megállapítható, hogy a Kjtv. 104. §-ában ideiglenes intézkedésként szabályozott felfüggesztés a közjegyzői szolgálatra gyakorolt hatását illetően rendkívül súlyos intézkedés. Hatása — az indítvány benyújtását követően újonnan bevezetett — „határozott időre szóló hivatalból való felfüggesztés” nevű fegyelmi büntetéshez hasonló. Ez a Kjtv. 72. § (1) bekezdés e) pontjában és a 73. § (3) bekezdésében szabályozott felfüggesztés, mint fegyelmi büntetés, a hivatalvesztés fegyelmi büntetést követően a legsúlyosabb.

Az ideiglenes felfüggesztés az eljárás folyamán hozható közbenső intézkedés, a fegyelmi ügghöz tartozó tényállás teljes feltárását, a fegyelmi ügy érdemi elbírálását megelő-

zi. Az ideiglenes felfüggesztés nem határozott időre szól; tartama meghaladhatja a fegyelmi büntetésként alkalmazott felfüggesztés tartamát. Következménye az, hogy a közjegyző hivatalát nem gyakorolhatja; ez a fegyelmi büntetésként alkalmazott felfüggesztés következményeihez hasonló, de ugyanakkor jogilag nem orvosolható, összehatásában pedig — a közjegyzői tevékenység, jogállás ismertetett jellegzetességeire tekintettel — nehezen kezelhető, ha utóbb a fegyelmi eljárás alá vont személlyel szemben fegyelmi büntetést mégsem szabnak ki.

A c) pont alapján a fegyelmi bíróságnak kell azt a szubjektív meggyőződést kialakítania, hogy a közjegyző azonnali eltávolítása indokolt-e „más fontos okból” a felfüggesztés ismertetett következményeivel együtt. Az intézkedést erre irányuló indítvány hiányában is kötelező megtennie, ha saját meggyőződése szerint észleli, hogy a felfüggesztés fontos okból indokolt.

Az Alkotmánybíróság szerint azonban egy ilyen meggyőződést kifejező döntésre jogosító, kötöttség nélküli szabályozás az ismertetett speciális esetben, zárt körben és szabályozási környezetben alkalmas arra, hogy a fegyelmi bíróság objektív pártatlansága látszata iránt alapos okkal kétségeket ébresszen. Az Alkotmánybíróság szerint a fegyelmi bíróság „pártatlanságát”, „a pártatlanság megfelelő látszatát” a Kjtv. 104. § (1) bekezdése c) pontja nem biztosítja.

A Kjtv. 104. § (1) bekezdés c) pontja az ideiglenes felfüggesztéshez azt kívánja meg, hogy a felfüggesztésnek „oka” legyen és ez az ok „fontos” legyen. Nem tartalmaz azonban semmilyen más előírást arra nézve, hogy az oknak milyen természetűnek kell lennie (pl. a tényállás tisztázásával avagy a kötelezettségszegés súlyával, jellegével kell-e összefüggnie); nincs semmilyen rendelkezés, viszonyítási alap arra, hogy milyen szempontból kell ennek az oknak fontosnak lennie.

Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy e szabály a jelen esetben határozatlanságánál fogva sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdésére figyelemmel az 57. § (1) bekezdését. Ezért az Alkotmánybíróság a Kjtv. 104. § (1) bekezdése c) pontját a rendelkező részben írtaknak megfelelően megsemmisítette.

Az ideiglenes intézkedésként alkalmazott felfüggesztés a Kjtv. 104. § (1) bekezdés a) és b) pontjaiban meghatározott eseteken kívül is szükséges lehet. Ennek meghatározása nem az Alkotmánybíróság, hanem a jogalkotó hatáskörébe tartozik.

3. Az Alkotmánybíróság foglalkozott az indítványnak a Kjtv. 85. §-a alkotmányellenességét, illetve vélt hiányosságát érintő részével is.

A Kjtv. 85. § úgy rendelkezik, hogy fegyelmi vétség alapos gyanúja esetén a megyei bíróság elnöke, illetőleg a területi elnökség feljelentést tesz a fegyelmi bíróság elnö-

kénél. Az indítványozó ebben az Alkotmány 4. §-a sérelmét látja.

Az Alkotmány 4. §-ába foglalt rendelkezése szerint a szakszervezetek és más érdekképviselések védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit.

Az Alkotmánybíróság 8/1990. (IV. 23.) AB határozatában (ABH 1990., 42., 44.) rámutatott arra, hogy az Alkotmány 4. §-a „(...)nem foglal magában előírást az érdekvédelmi és képviselői tevékenység tartalmára vonatkozóan”. A 26/1992. (IV. 30.) AB határozat (ABH 1992., 135., 146.) szerint: „Ha a törvényhozó az alanyi jogok alkotmányellenes megkülönböztetés nélküli elosztását biztosítja, azzal az alkotmányossági követelményeknek eleget tesz; az érdekképviselések számára alkotmányosan biztosított jog mikénti gyakorlása már az Alkotmány 4. §-ában írt rendelkezéssel összefüggésbe nem hozható.”

Az elbírált esetben a közjegyzők területi kamarája elnökségének fegyelmi vétség gyanúja esetén érvényesülő feljelentési kötelezettsége megkülönböztetés nélkül minden közjegyző tekintetében érvényesül.

A Kjt. 15. § (1) bekezdése értelmében a közjegyzői önkormányzat a törvényben ráruházott jogok gyakorlásával és kötelezettségek teljesítésével képviseli és védi a közjegyzői kar érdekét és tekintélyét. A Kjt. 48. § a) pontja szerint a területi elnökség kizárólagos feladatkörébe tartozik különösen az, hogy felügyeletet gyakorol a területi kamarához tartozó közjegyzők, közjegyzőjelöltek és közjegyzőhelyettesek ügyvitelére, hivatali működésére és magatartására felett.

Az Alkotmány 4. §-ába foglalt rendelkezés tartalmával — az Alkotmánybíróság idézett gyakorlatának megfelelően — nem ellentétes az, hogy a területi kamara elnöksége rendelkezik a szakmai csoport egészének, a közjegyzők közösségének érdekeit védő feladatokkal is.

Az Alkotmánybíróság az indítványt e vonatkozásban nem találta megalapozottnak.

4.1. Az indítványozó azt is állította, hogy az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdésében tiltott megkülönböztetést jelent az, hogy — más foglalkozási ágakra, csoportokra vonatkozó szabályozással összehasonlítva — a közjegyzők tekintetében szigorúbb rendelkezések érvényesülnek a fegyelmi büntetés törlesztésénél is. A Kjt. 109. §-a értelmében a fegyelmi büntetés akkor törölhető, ha a kiszabása óta figyelmeztetés esetén egy év, más fegyelmi büntetés esetén 5 év eltelt; a fegyelmi büntetés törlesztéséről az illetékes területi elnökség kérelmére az első fokon eljáró fegyelmi bíróság dönt, és erről a területi elnökséget, valamint az országos kamarát értesíti.

Az Alkotmánybíróság a jelen határozat II. 1. pontjában már kifejtette, hogy a közjegyzők és az indítványban felvett jogok és kötelezettségek szempontjából vonatkoztatott „más foglalkozási csoportok” (pl. ügyvéd, köztisztviselő, közalkalmazott) nem alkotnak az Alkotmány 70/A. § (1) bekezdése tekintetében összehasonlítható csoportot.

Az Alkotmánybíróság — mint erre már utalás történt — a diszkrimináció tilalmát vizsgálva a 43/B/1992. AB határozatában rámutatott, hogy személyek közötti diszkriminációról csak akkor lehet szó, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon (ABH 1994., 744., 745.). A jogalanyok közötti megkülönböztetés pedig — az Alkotmánybíróság következtetéses álláspontja szerint — akkor tekinthető alkotmányellenesnek, ha a jogalkotó önkényesen, ésszerű indok nélkül tett különbséget az azonos szabályozási kör alá vont jogalanyok között. (191/B/1992. AB határozat, ABH 1992., 592., 593.)

4.2. Az indítványozó szerint a Kjt. 109. § (2) bekezdése sérti az Alkotmány 64. §-át.

Az Alkotmány 64. §-a szerint:

„A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy egyedül vagy másokkal együttesen írásban kérelmet vagy panaszt terjesszen az illetékes állami szerv elé.”

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kjt. 109. § (2) bekezdése valóban nem jogosítja fel a közjegyzőt, hogy maga kérje a fegyelmi büntetés törlesztését, közvetlenül az erre hatáskörrel bíró hatóságnál. A fegyelmi büntetés törlesztéséhez a közjegyzőnek nincs az Alkotmányon alapuló alanyi joga. Annak viszont nincs akadálya, hogy a közjegyző kezdeményezze a területi elnökség előtt a fegyelmi büntetés törlesztésére irányuló eljárás megindítását, így az Alkotmány 64. §-ában biztosított jogai nem sérülnek. A Kjt. 109. § (2) bekezdésének rendelkezése tehát nem sérti az Alkotmány 64. §-át.

Ezért az Alkotmánybíróság az indítványt ebben a részében elutasította.

A határozatnak a Magyar Közlönyben való közzétételre vonatkozó rendelkezése az Abtv. 41. §-án alapul.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czúcz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Harmath Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky Éva s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: 167/B/1995.

Dr. Erdei Árpád alkotmánybíró különvéleménye

Nem értek egyet a többségi határozat rendelkező részének 1. pontjában foglaltakkal, az indítványt e tekintetben is el kellett volna utasítani.

1. A közjegyző tevékenységét munkavégzésre irányuló sajátos jogviszony keretében fejti ki. Ennek során állami felhatalmazás alapján díj- és költségtérítés ellenében a hozzá forduló feleknek jogi szolgáltatást nyújt, és az igazságszolgáltatással is szorosan összefüggő feladatot lát el. Működése során csak a törvényeknek van alávetve, tevékenységét a függetlenséget garantáló, alapvetően a Kjt. által meghatározott keretekben végzi. A közhitelességgel felruházott és a Kjt. által az igazságszolgáltatás részének tekintett közjegyzői szervezet tehát kiemelt jelentőségű jogszolgáltató tevékenység folytatására hivatott. Mindez megköveteli, hogy a közjegyzői működés tisztaságát hatékony eszközök biztosítsák, melyek a felek érdekeinek oltalmazására, valamint e sajátos jogállásból következően szükséges közbizalom védelmében — megfelelő, magát a közjegyzőt is védő eljárási garanciák mellett — a törvényi feltételek megléte esetén igénybe vehetők.

2. A közjegyzővel szemben kötelezettségei megszegése miatt fegyelmi felelősségre vonásra csak a Kjt. 70. §-ban meghatározott esetekben kerülhet sor. A fegyelmi eljárás szabályait a Kjt. VIII. fejezete határozza meg. Az ilyen eljárás lefolytatására a közjegyzői fegyelmi bíróság hivatott. A konkrét ügyekben a fegyelmi tanácsok járnak el.

3. A Kjt. 104. §-a rendelkezik az ideiglenes intézkedés-ként alkalmazható szolgálatból felfüggesztésről. A 104. § (4) bekezdéséből megállapíthatóan a felfüggesztés kizárólag a közjegyző ilyen jellegű tevékenységének ideiglenes tilalmát jelenti, nem érinti a Kjt. 7. §-ban a közjegyzői működéssel összeegyeztethetőként megjelölt egyéb tevékenységeket.

4. A Kjt. 104. § (1) bekezdése a szolgálatból felfüggesztés két kötelező esetét határozza meg. Eszerint az első fokú fegyelmi tanács az eljárás alá vont személyt a szolgálatból felfüggeszti, ha a büntetőeljárás során letartóztatták avagy ellene a cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alá helyezés iránt indult eljárás [Kjt. 104. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pont]. Az eljáró fegyelmi tanács a fegyelmi vagy a büntetőeljárás során a felfüggesztést indokolt esetben elrendelheti [Kjt. 104. § (1) bekezdés *c*) pont]. Az utóbbi eset tehát mérlegeléstől függően teszi lehetővé az ideiglenes intézkedés alkalmazását.

5. A fegyelmi tanács a fegyelmi eljárás során bíróság-ként tevékenykedik. A bíróság eljárásának a mérlegelési tevékenység szükségképpen része, akár a tények megállapításáról, akár pedig a ténymegállapítás jogi következményeinek meghatározásáról van szó. A különböző eljárási

törvények vagy eljárást szabályozó jogi rendelkezések a mérlegeléshez támpontokat adhatnak, és általában adnak is. Vannak azonban olyan esetek, amikor az ilyen „támpontok” nehezen írhatók körül, de akár példálózó jellegű felsorolásuk is a kelleténél jobban megköti a mérlegelési szabadságot. Ilyenkor a vonatkozó rendelkezések általános kifejezésekkel utalnak azokra az okokra, amelyeket a jogalkotó ugyan előre felsorolni nem tud, ám előfordulásukat lehetségesnek tartja. Az általános kifejezések rendszerint az intézkedés alapjául szolgáló körülmények — „az eset” — súlyosságára, fontosságára, kivételességére utalnak és tényleges fennállásukat a bíróság (a jogalkalmazó) az adott eljárásban mérlegeléssel állapítja meg.

A Kjt. 104. § (1) bekezdés *c*) pontja a „más fontos ok” megjelölésével biztosítja a jogalkalmazó mérlegelési szabadságát, e szabadság azonban nem korlátlan.

A 104. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pontjában meghatározott okok önmagukban is eligazítást adnak a jogalkalmazó számára. A *c*) pontban írt ok súlyának az előző két pontban mérlegelést nem tűrő módon meghatározott két ok súlyához kell hasonlatosnak lennie. A Kjt. egészéből azonban az eljáró fegyelmi tanács további útmutatásokat is kiolvas-hat (és ki is kell olvasnia).

A Kjt.-nek már az általános elveiből kitűnik, hogy milyen magatartások minősülhetnek súlyos közjegyzői kötelezettségzegésnek, s ezek a 70. § *a*) pontjában megfogalmazott fegyelmi vétség súlyosságát megítélhetővé teszik. Hasonlóan, további súlyos fegyelmi vétség megállapításához ad útmutatást például a Kjt. II. fejezetében meghatározott összeférhetetlenség szabályainak, vagy a Kjt. V. fejezetében rögzített, a helyettesítéssel kapcsolatos kötelezettségek megszegése. További példák is sorolhatók lennének.

Mint hogy a közjegyzői kötelezettségek legsúlyosabb megszegésének esetei adott körülmények között fegyelmi büntetésként a Kjt. 72. § (1) bekezdésében meghatározott hivatalvesztés kiszabását követelhetik meg, az előzetes intézkedés (a szolgálatból felfüggesztés) alkalmazása már az eljárás lefolytatásának idejére is indokolt lehet.

Ezen útmutatásokon túl a kötelezően alkalmazott felfüggesztés első okaként megjelölt előzetes letartóztatás helyettesítésére hivatott — a Kjt. 104. §-ának a megfogalmazása idején még nem létező — házi őrizet felvétele a büntetőeljárás törvénybe a 104. § (1) bekezdés *c*) pontjának alkalmazását követelheti meg a fegyelmi tanácstól. A házi őrizet ugyanis — mint a lakhelyelhagyási tilalom szigorúbb változataként megfogalmazott büntetőeljárás kényszercselekmény — ugyanúgy lehetetlenné teszi a közjegyzői feladatok (irodához kötött) ellátását, mint az előzetes letartóztatás: a közjegyzőt fizikailag korlátozza kötelezettségeinek teljesítésében. Ha mindez nem is teljes mértékben igaz magára a lakhelyelhagyási tilalomra, amely az érintett mozgásszabadságát egy adott körzetre korlátozza, konkrét esetben mégis akadályozhatja a közjegyzőt irodája megközelítésében, s ezzel szolgálata ellátásában. A szűken megfogalmazott feltétel tehát csupán az előzetes letartózt-

tatás elrendelésére fordít figyelmet, ám az általános, mérlegeléstől függő ok [104. § (1) bekezdés c) pont] az egyéb személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések büntetőeljárás alkalmazását is figyelembe vehetővé teszi. (Megjegyzem, hogy az ideiglenes kényszergyógykezelés, mint büntetőeljárás kényszerintézkedés elrendelését sem lehet teljes mértékben figyelmen kívül hagyni.) Márpedig ha az előzetes letartóztatás elrendelése kivételt nem tűrő felfüggesztési ok, akkor a feltételeket tekintve azonos — csak foganatosításuk módjában enyhébb — büntetőeljárás kényszercelemeknek is legalább hasonló jelentőséget kell kapniuk.

Álláspontom szerint a büntetőeljárás megindítása önmagában is elegendő súlyú ok lehet adott ügyben a szolgálatból felfüggesztés alkalmazására. Az ilyen intézkedés különösen akkor mutakozhat indokoltnak, ha a büntetőeljárásban a közjegyzővel szemben kényszerintézkedés alkalmazására nem került sor, ám ellene az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amelyet éppen közjegyzői minőségében, ügyfelei sérelmére követett el. Ezen túlmenően az olyan bűncselekmény elkövetésének elvi lehetősége sem zárható ki, amely ugyan nincs közvetlenül kihatással a közjegyző ügyfeleinek az érdekére, ám — amennyiben a közjegyző bűnösnek bizonyul — alkalmas lehet a közjegyzői hivatás tekintélyének jelentős csorbitására vagy a közbizalom megingatására.

6. Egyetértek a többségi határozattal abban, hogy a közjegyző elleni ügyekben eljáró fegyelmi tanács bíróság, és azzal is, hogy a jogszabály által biztosított mérlegelési jog gyakorlása önmagában nem teszi megkérdőjelezhetővé a bíróság pártatlanságát. (Ilyen természetű kételyeket az ésszerűtlen, önkényes mérlegelés ébreszthetne, ez viszont csak utólag, az intézkedés elrendelésének vizsgálata során állapítható meg. Az önkényes, tárgyilagosságot nélkülöző, a pártatlanságnak még a látszatát sem mutató mérlegelést azonban még a legszigorúbban meghatározott jogszabályi szempontok sem zárhatják ki, s az ilyet is csak az utólagos vizsgálat tárhatja fel.) Álláspontom szerint azonban a Kjt. 104. § (1) bekezdés c) pontjában biztosított mérlegelési lehetőség sem vonja kétségbe a pártatlanságot, illetőleg „a pártatlanság megfelelő látszatát”. Minthogy az 5. pontban kifejtettek szerint a fegyelmi tanács mérlegelése a felfüggesztés alkalmazásáról nem abszolút kötetlen a Kjt. 104. § (1) bekezdés c) pontja esetében sem, a rendelkezés által biztosított mérlegelési jog gyakorlásának tárgyilagossága az utólagos ellenőrzés során még megragadható kritériumokon is mérhető. Az a tény pedig, hogy valamely bíróság eljárása során olyan intézkedést alkalmaz, amely a felek egyikére vagy másikára következményt tartalmaz, s az intézkedés alkalmazásának szükségességét a körülmények mérlegelése alapján állapítja meg, sem a pártatlanságát, sem a pártatlansága objektív látszatát önmagában nem

teszi kétségbe vonhatóvá. Az ellenkező felfogás oda vezethetne, hogy a polgári perben a bíró nem intézkedhetne a perfeljegyzés vagy annak törlése iránt, illetve nem hozhatna közbelső ítéletet, a büntetőeljárásban pedig nem rendelkezhetne el a tárgyalás előkészítése során vagy a tárgyalás alatt a terhelt előzetes letartóztatását. Nem dönthetne azonban arról sem, hogy az előzetes letartóztatásban lévő terheltet szabadlábra helyezi. A közjegyző elleni eljárásban bírósággént működő fegyelmi tanács esetében nem indokolható, hogy kizárólag a törvényben kötelezően előírt ideiglenes intézkedést alkalmazzon.

Az előbbiek alapján a Kjt. 104. § (1) bekezdés c) pontjában írt felfüggesztési ok nem alkotmányellenes és ex nunc hatályú megsemmisítése a fegyelmi eljárás lefolytatására hivatott fegyelmi tanácsot megfosztja attól a lehetőségtől, hogy az ugyanezen rendelkezés a) és b) pontjában meghatározott két ok kivételével a felfüggesztést ideiglenes intézkedésként bármikor is alkalmazhassa. Ezzel viszont jelentős mértékben kiüresedik az a szabály, amely a fentebb (1. pont) írtak szerint a közjegyzői működésbe vetett bizalom megőrzésének, a közhiteles közjegyzői működés tisztasága védelmének eszközeként jelenik meg a törvényben.

Dr. Erdei Árpád s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Németh János alkotmánybíró különvéleménye

Egyetértek a határozat rendelkező részének a 2., valamint 3. pontjával, nem értek egyet azonban a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 104. § (1) bekezdés c) pontjának megsemmisítéséről rendelkező 1. ponttal.

1. A határozat szerint alkotmányellenes a Kjt. 104. § (1) bekezdés c) pontja, mivel nem elégíti ki maradéktalanul az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében foglalt, a pártatlan bírósághoz való jogra vonatkozó követelményeket: nem biztosítja az eljáró bíróság pártatlansága objektív látszatát. Ezt az álláspontot a 67/1995. (XII. 7.) AB határozatban lefektetett elvekre alapozza a többségi döntés, ami szerint az elfogulatlanság követelménye „egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kételyt kelt a bíró pártatlansága tekintetében. Ennek intézményes biztosítékát a bírák kizárására vonatkozó (büntető)eljárás szabályok biztosítják...”. (ABH 1995., 346., 347.)

Az Alkotmánybíróság a bíróság szubjektív pártatlansága és pártatlansága objektív látszatának megítélésénél figyelembe veszi az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát és az általa kialakított tesztet is: a szubjektív

teszt az eljáró bíró konkrét magatartásának vizsgálatára szolgál, az objektív teszt ettől függetlenül azt vizsgálja, hogy az adott jogrendszer szabályai biztosítják-e a pártatlanság követelményét, ideértve azt is, hogy az eljárás a közösség, elsősorban a jogkeresők oldaláról nézve objektíve nem támaszthat kételyeket a pártatlanságot illetően.

A határozat ennek a mindeddig töretlenül alkalmazott tesztnek a kiterjesztő értelmezésére alapozza az alkotmányellenesség megállapítását. Az Alkotmánybíróság utólagos normakontrollra irányuló eljárása során — ideértve az alkotmányjogi panasz elbírálását is — nem alkalmazhatja a szubjektív tesztet, hiszen annak lefolytatásához a bíróság konkrét ténykedését kell felülvizsgálnia, amire az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény nem ad felhatalmazást. Az objektív teszt egyik legfontosabb alapkövét pedig mindeddig a kizárásra irányuló szabályokban látta az Alkotmánybíróság, amint azt a már idézett 67/1995. (XII. 7.) AB határozat is kifejtette (ABH 1995., 347.). Ezt az értelmezést fenntartotta az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás kizárási szabályainak vizsgálatánál is: „A kizárás intézményének alapvető rendeltetését kérdőjelezhetné meg azonban a Be. ide vonatkozó szabályának olyan értelmezése, amelynek következtében a bíróság elfogultságot bejelentő tagja bejelentésének 'elintézése' abban is állhat, hogy az elfogultsága hiányának megállapítására kerül sor. Ez a felfogás azt eredményezhetné, hogy a bíró belső meggyőződése ellenére is köteles lenne egy adott ügyben eljárni. Az ilyen értelmezés szembeszökően sértené a pártatlansággal kapcsolatos már említett követelményt, miszerint el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében. Annak megengedése, hogy az elfogultságot bejelentő bíró bejelentését más (a bíróság elnöke vagy a bíróság másik tanácsa) felülbírálja és a bírót az ügy további intézésére utasítsa, azon elv ellen hatna, hogy a bírónak nemcsak pártatlannak kell lennie, hanem pártatlannak is kell látszania.” (ABH 2001., 222., 227.)

A határozat indokolásának III/2.3. b) pontjában az Alkotmánybíróság biztosítotttnak látja a bíróság tagjainak személyes pártatlanságát — a kizárás szabályainak alapján. Megítélem szerint — és az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata alapján — ezzel a pártatlanság objektív látszatát is kellően biztosítotttnak kell tekintenünk. Emiatt álláspontom szerint a kifogásolt jogszabály megsemmisítése indokolatlan, és az indítvány elutasításának lett volna helye.

Nem tartom alaposnak a megsemmisítés indokait a széles körű mérlegelési jog, mint az alkotmányellenesség alapja tekintetében sem. Éppen a bíróság függetlensége az, ami biztosítja a bíró számára a mérlegelési jogkört a törvénynek való alávetettség követelményével. Ezt az Alkotmánybíróság — az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (94) 12. számú Ajánlásával egybehangzóan — alapvető fontosságúnak tekinti a bíróság függetlensége tekintetében: „A bírónak az eléjük terjesztett ügyekben teljesen

szabadon, belső meggyőződésük és a tényállás saját maguk által történő értékelése szerint részrehajlásmentesen, valamint a hatályos törvényi rendelkezéseknek megfelelően kell döntenük. ... [Ajánlás I/2/d) pont]” [19/1999. (VI. 25) AB határozat, ABH 1999., 150., 153.]

Maga a határozat bíróságnak tekinti a közjegyzők fegyelmi ügyeiben eljáró különleges testületet, a bíró alapvető jogosítványának a szubjektív mérlegelést, a „fontos okot” pedig a jogi szabályozás bevett eszközének. Ezért nem lehet kivételesnek tekinteni a közjegyzők fegyelmi bírósága ilyen jogosítványát, hiszen azzal — szemben az indokolásban korábban megállapítottakkal — a fegyelmi bíróság bírósági jellege kérdőjeleződik meg.

2. A határozat 1. pontjához fűzött indokolásnak van egy olyan megállapítása is, melyet a fentiekben túlmenően is aggályosnak tartok. E szerint az, hogy a Kjtv. 104. § (1) bekezdése nem tartalmaz részletes előírást arra nézve, hogy a felfüggesztés okának milyen természetűnek és súlyúnak kell lennie, határozatlanságánál fogva az Alkotmány 2. § (1) bekezdésére tekintettel sérti az Alkotmány 57. § (1) bekezdését.

Az Alkotmány 57. § (1) bekezdése alapvetően a bíróság előtti egyenlőség követelményét, valamint mindenkinek ahhoz való jogát fogalmazza meg, hogy az ellene emelt vádat vagy valamely perben jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság bírálja el igazságos és nyilvános tárgyaláson.

Habár az Alkotmánybíróság már számos döntésében foglalkozott a törvényekkel szemben a jogállamiságból fakadó követelményekkel, jelen határozat indokolásának jelzett része az Alkotmány 2. § (1) bekezdése és 57. § (1) bekezdése viszonyának eddig még kevésbé kibontott vonatkozását érinti és von le adott esetben messze ható következtetéseket. Nézetem szerint az indokolás e része nem kellően árnyalt, és túlzottan általános formában fogalmaz meg a törvényhozóval szemben olyan követelményeket, melyek a jogalkotás gátjaivá válhatnak az olyan esetekben is, amikor valamely kérdésnek a bírói hatáskörbe utalása részletező, kazuisztikus szabályozás nélkül sem alkotmányértő.

Mindezek alapján a Kjtv. 104. § (1) bekezdés c) pontja megsemmisítését indokolatlannak tartom, és azzal nem értek egyet.

Dr. Németh János s. k.,
alkotmánybíró

A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Az Alkotmánybíróság 33/2002. (VII. 4.) AB határozata

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az Alkotmánybíróság jogszabály alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára és közigazgatási határozat felülvizsgálata iránt indított perben való alkalmazhatósága tilalmának megállapítására irányuló bírói kezdeményezés, valamint alkotmányjogi panasz tárgyában — *dr. Bagi István, dr. Erdei Árpád és dr. Kukorelli István* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Bihari Mihály, dr. Németh János és dr. Tersztánszky dr. Vasadi Éva* alkotmánybírók különvéleményével — meghozta az alábbi

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény 81. §-a részben alkotmányellenes. Az Alkotmánybíróság a részbeni, de a vizsgált rendelkezés egészére kiható alkotmányellenesség miatt a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény 81. §-át 2002. december 31. napjával megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény 81. §-a a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság előtt 2.P. 20.898/2000.; 2.P. 21.075/2000.; 2.P. 21.147/2000.; 2.P. 21.840/2000., a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság előtt 12.P. 20.916/2000., valamint a Baranya Megyei Bíróság előtt III.P. 20.754/2001. szám alatt folyamatban lévő közigazgatási perekben nem alkalmazható.

3. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény 81. §-a a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság által jogerősen befejezett K.20.227/2001. számú ügyben nem alkalmazható.

4. Az Alkotmánybíróság az indítványokat egyebekben elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közönyben közzéteszi.

INDOKOLÁS

I.

1.1. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság előtt 2.P. 20.898/2000.; 2.P. 21.075/2000.; 2.P. 21.147/2000.;

2.P. 21.840/2000., valamint a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság előtt 12.P. 20.916/2000. számon indult, közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatára irányuló perekben az eljáró bírók az alkalmazandó jogszabály, a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény (a továbbiakban: Jöt.) 81. § (1) bekezdés e) pontja „felhasználására, tárolására és szállítására” szövegrészének, illetve a (4) bekezdés második mondatának alkotmányellenességét észlelték, ezért az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 38. § (1) bekezdésének megfelelően — az eljárás felfüggesztése mellett — az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezték a kifogásolt rendelkezések alkotmányellenességének utólagos megállapítása és megsemmisítése, illetve e rendelkezések konkrét ügyekben történő alkalmazási tilalmának kimondása végett.

A bírói kezdeményezések alapjául szolgáló ügyekben az eljáró hatóságok jövedéki termék szállítására használt személygépkocsik kötelező lefoglalását és elkobzását rendelték el, amelyek forgalmi értékéhez képest elenyészőnek minősíthető a jövedéki bírság alapjául meghatározott összeg. A személygépkocsik nem jövedéki termék szállítására rendszeresítettek, és azokon olyan átalakítást sem végeztek, amely a jövedéki törvénysértés véghezvitelét célozza. A jövedéki ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata során — a jelenleg hatályos rendelkezések értelmében — a bíró méltányosságot nem gyakorolhat; a jövedéki jogsértés csekély foka esetén sem alkalmazhatja az elkobzás, illetve az elkobzás alá eső érték megfizetésének teljes vagy részleges mellőzését.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság álláspontja szerint a Jöt.-nek a lefoglalásra és az elkobzásra vonatkozó szabályai azért alkotmányellenesek, mert — ellentétben a büntetőjogi és a szabálysértési rendelkezésekkel — jövedéki ügyben nem biztosítanak az eljáró hatóságnak mérlegelési jogot annak eldöntésére, hogy az elkobzás alkalmazása a cselekmény súlyával arányban álló hátrányt jelent-e a jövedéki törvénysértést elkövető számára; az elkobzás minden esetben kötelező, amennyiben jövedéki bírság megállapításának van helye. Az indítványozó véleményét a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: Jat.) 18. § (3) bekezdésére alapozza, miszerint az azonos vagy hasonló életviszonyokat azonos vagy hasonló módon kell szabályozni. Ha ez nem így történik, akkor az eljárást kezdeményező bíró szerint nem teljesül az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében rögzített jogállamiság követelménye.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság szerint a kifogásolt rendelkezések a jogállamiság követelményének megsértése mellett az Alkotmány további két rendelkezésével is ellentétesek. Egyrészt sértik az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében deklarált tulajdonhoz való jogot (az eljárással érintett személyt korlátozzák birtoklási és használati jogában, illetve megfosztják tulajdonától), másrészt nem felelnek meg az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás követelményének, mert a lefog-

lalást és az elkobzást a jogsértés súlyától, társadalomra veszélyességétől függetlenül kötelezően rendelik alkalmazni.

Az indítványok benyújtását követően az adókra, járulékokra és egyéb költségvetési befizetésekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2000. évi CXIII. törvény 122. § (1) bekezdése 2000. november 14. napjával a Jöt. 81. § (4) bekezdése számozását — a normatartalom érintetlenül hagyása mellett — (6) bekezdésre változtatta.

1.2. A Baranya Megyei Bíróság előtt III.P. 20.754/2001. számon indult, közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatára irányuló perben az eljáró bíró az alkalmazandó jogszabály, a Jöt. 81. § (1) bekezdés *e*) pontja, illetve a (6) bekezdés alkotmányellenességét észlelte, ezért az Abtv. 38. § (1) bekezdésének megfelelően — az eljárás felfüggesztése mellett — az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezte a kifogásolt rendelkezések alkotmányellenességének utólagos megállapítása és megsemmisítése, illetve e rendelkezések konkrét ügyben történő alkalmazási tilalmának kimondása végett.

Az indítvány alapjául szolgáló ügyben hasonló a tényállás, mint az 1.1. pont alatt ismertetett esetekben. A bíróság álláspontja szerint a tulajdonhoz való jog ugyan nem korlátlan, de a tulajdonkorlátozás aránytalannak tekinthető, ha annak időtartama nem kiszámítható. Kezdeményezésében a bíró kifejtette, hogy a támadott rendelkezések azért is sértik az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében foglalt alkotmányos alapjogot, mert a tulajdonjog korlátozásának esete a tulajdonos védelmében semmilyen garanciális szabályt nem határoz meg. Az indítványozó utalt arra is, hogy a gazdasági élet területén a tulajdonostól nem várható el, hogy a tulajdonával való rendelkezés körében teljeskörűen ellenőrizze a birtokában nem lévő dolog felhasználását, és azt, hogy ez a használat a jogszabályi követelményeknek folyamatosan megfelel-e.

1.3. Az Abtv. 48. § (1) bekezdése alapján — a törvényes határidőn belül — előterjesztett alkotmányjogi panasz a Jöt. szabályozásának ugyanazon rendelkezéseit érinti mint a bírói kezdeményezések.

Az alkotmányjogi panasz előterjesztője szerint a Jöt. 81. § (6) bekezdése azért sérti az Alkotmány 13. § (1) bekezdésében foglalt tulajdonhoz való jogot, mert nem ad lehetőséget az arányosság alkalmazására, a legenyhébb jogsértés esetén is kötelezővé teszi az elkobzás alkalmazását. A panasz alapjául szolgáló ügyben a vámhatóság 9624 Ft jövedéki adóhiány miatt és 20 000 Ft jövedéki bírság kiszabása mellett két nagy értékű, egyenként is milliós értéket képviselő tehergépjármű elkobzását rendelte el, amely döntést — a rendes jogorvoslati lehetőséget kimerítve — az illetékes bíróság jogerősen megerősített.

A Jöt. 81. § (1) bekezdése *e*) pontjának „felhasználására” szövegrészét a panaszos azért tartja alkotmányellenesnek, mert az nem egyértelmű, nem pontos, különböző jogértelmezéseket tesz lehetővé, így sérti a jogbiztonságot, és ezáltal ellentétes az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében

meghatározott jogállamiság követelményével. Véleményét arra alapozza, hogy szerinte a jogalkalmazásban bizonytalanságot okoz a tehergépjármű adózás alól elvont jövedéki termék felhasználására használt eszközzé minősítése.

Az Alkotmánybíróság a támadott jogszabályi rendelkezések azonosságára tekintettel az indítványokat egyesítette, és azokat egy eljárásban bírálta el.

Az Alkotmánybíróság eljárása során beszerezte a pénzügyminiszter véleményét.

2. Az ügy elbírálásánál figyelembe vett jogszabályi rendelkezések a következők:

Az Alkotmánynak az indítványokkal érintett rendelkezései:

„2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

„13. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.”

„57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”

A Jat. hivatkozott rendelkezése:

„18. § (3) Az azonos vagy hasonló életviszonyokat általában ugyanabban a jogszabályban, illetőleg azonos vagy hasonló módon kell szabályozni. A szabályozás nem lehet párhuzamos vagy indokolatlanul többszintű.”

A Jöt.-nek a lefoglalásra és elkobzásra vonatkozó rendelkezései:

„81. § (1) A vámhatóság a jövedéki ügyben folytatott eljárása során lefoglalja a büntetőeljárásban le nem foglalt

a) adózás alól elvont jövedéki terméket,

b) hamis, hamisított vagy jogtalanul megszerzett zárgyertyát, adógyertyát,

c) jogosulatlanul előállított cukorcefrét és abból előállított terméket,

d) a külön jogszabályban meghatározott eljárástól eltérően előállított vagy kezelt bort,

e) jogosulatlanul előállított vagy birtokolt desztilláló berendezést, dohánygyártmány előállítására alkalmas gépet és egyéb eszközt, továbbá az a)–d) pontban említett termék előállítására, felhasználására, tárolására és szállítására használt eszközt.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakon túl lefoglalásnak van helye, ha hatóság vagy bíróság a büntetőeljárásban lefoglalt adózás alól elvont terméknek a visszaadását rendeli el, de az e § rendelkezései szerint — egyéb okból — elkobzás alá esik.

(3) Amennyiben a lefoglalt termék, egyéb tárgy és eszköz vámáru, elkobzásukra is e törvény rendelkezései az irányadók.

(4) A lefoglalt termék azonosítását (fajtáját, minőségét) vita esetén szakértői vizsgálattal kell megállapítani.

(5) A vámhatóságnak az Art. 57/A. § (3), (5)—(9) bekezdésének rendelkezéseit is értelemszerűen alkalmaznia kell a lefoglalás során.

(6) A lefoglalt terméket, egyéb tárgyat és eszközt el kell kobozni, ha a jövedéki ügyben jövedéki bírság megállapításának van helye. A szállításra használt eszköz abban az esetben kobozható el, ha a szállítóeszköz tulajdonosa az (1) bekezdés *a)—d)* pontja szerinti terméket előállító, forgalmazó vagy azt birtokoló személy, illetve ha a szállítóeszköz tulajdonosának az ügy összes körülményére tekintettel tudnia kellett arról, hogy szállítóeszközzel az (1) bekezdés *a)—d)* pontja szerinti terméket szállítanak. Az elkobzásról a jövedéki bírságot megállapító, illetve ismeretlen tettes esetén az eljárást megszüntető határozatban kell rendelkezni.

(7) A lefoglalást meg kell szüntetni, ha a jövedéki ügyben hozott határozatban jövedéki bírságot nem állapítanak meg. A lefoglalás megszüntetéséről a jövedéki ügyben hozott határozatban kell rendelkezni.

(8) A lefoglalt termék, egyéb tárgy és eszköz elszállításával, tárolásával, őrzésével, valamint a (3) bekezdés szerinti szakértői díjjal kapcsolatos költségek az ügyfelet terhelik, ha jogerősen végrehajtható jövedéki bírság megfizetésére kötelezték. Ellenkező esetben a felmerült költségeket az állam viseli.

(9) A lefoglalt terméknek, egyéb tárgynak és eszköznek a vámhatóság által üzemeltetett raktárban történő tárolása esetén a fizetendő költségtérítés tekintetében a vámtörvény 144. §-a (6) bekezdésének rendelkezését kell megfelelően alkalmazni. Egyéb raktárban történő tárolás esetén a raktárüzemeltető által szokásosan felszámított díjtétel az irányadó.

(10) Az elkobzott termékek közül

a) az élelmiszerekről szóló 1995. évi XC. törvény hatálya alá tartozó terméket, a cukorcefrét és az abból előállított terméket, továbbá a külön jogszabályban meghatározott eljárástól eltérően előállított vagy kezelt bort meg kell semmisíteni;

b) az *a)* pontba nem tartozó egyéb elkobzott termék esetén a vámhatóság intézkedik azoknak az állam javára történő értékesítéséről, illetve eredménytelenség esetén azt is meg kell semmisíteni;

c) azokat a termékeket, amelyek értékesítése valamely szellemi tulajdonjogot sértene, meg kell semmisíteni.”

II.

Az indítványok részben megalapozottak.

1. Az Alkotmánybíróság az indítványokban foglaltaknak megfelelően eljárása során elsőként azt a kérdést vizsgálta, hogy a lefoglalás és az elkobzás jogintézményeit a jogrendszeren belül egységesen kell-e szabályozni; más megközelítésben: a vizsgált jogintézményekkel érintett egyes jogterületek szabályozási tárgya és célja tekintetében

megmutatkozó különbségek mennyiben teszik alkotmányosan megengedhetővé a szabályozásbeli eltéréseket.

1.1. Az összevethetőség érdekében az Alkotmánybíróság áttekintette a releváns jogágak idevonatkozó rendelkezéseit.

A büntetőjogon belül anyagi jogi jogintézményként a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) szabályozza az elkobzást. A szabályozás — többek között — kiterjed arra, hogy mit kell elkobozni, ezt meddig lehet megtenni (elévülés), mely esetekben kell az elkobzás helyett az érték megfizetésére kötelezni, illetve mikor lehet az elkobzást kivételesen mellőzni.

A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: Be.) számos rendelkezése érinti az elkobzás jogintézményét, így például a különleges eljárások között szabályozza az elkobzásra irányuló eljárást és az elkobzás utólagos kimondását.

A Be. 101. § (1) bekezdése szerint a hatóság lefoglalja azt a dolgot, amely tárgyi bizonyítási eszköz, illetve a törvény értelmében elkobozható, vagy amelyre vagyonekobzás rendelhető el.

A szabálysértési jog területén a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény tartalmazza mind az elkobzásra, mind a lefoglalásra vonatkozó rendelkezéseket. A szabályozás felöleli — többek között — az elkobzás kötelező és lehetséges eseteit, az elkobzás elévülésének és kivételes mellőzésének feltételeit. A lefoglalás szabályai jórészt arra vonatkoznak, hogy ezen intézkedés megtételére mikor van lehetősége az eljáró szabálysértési hatóságnak, illetve arra, hogy a lefoglalás elrendelése esetén milyen további intézkedéseket kell foganatosítania.

A közigazgatási jog körében az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény arra ad lehetőséget, hogy az állategészségügyi hatóság járványügyi intézkedésként elrendelje eszköz, tárgy, anyag elkobzását. A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. törvény pedig arra jogosítja fel a növényvédelmi hatóságot, hogy térítés nélkül elkobozhatja azokat a növényeket, növényi termékeket, növényvédő szereket, termésnövelő anyagokat, termesztőközegeket, növénykondicionáló szereket, segédanyagokat, amelyek nem felelnek meg a forgalomba hozatali és felhasználási rendelkezéseknek. Az adójog területén a lefoglalás és az elkobzás tekintetében a Jöt. fentiekben idézett szabályozása tartalmaz rendelkezéseket.

1.2. Az egyes jogterületeknek a lefoglalásra és az elkobzásra vonatkozó szabályozását tényszerűen összevetve megállapítható, hogy míg a büntetőjog és a szabálysértési jog valóban lehetővé teszi az elkobzás kivételes mellőzését, addig a Jöt. vizsgált rendelkezései ezt a lehetőséget nem teremtik meg.

Az alkotmányjogilag releváns összevethetőséget és az ebből fakadó esetleges alkotmányellenesség megállapítását azonban további el nem hanyagolható tényezők befo-

lyásolják. A lefoglalás és az elkobzás kétségkívül a tulajdont érintő intézkedés, függetlenül attól, hogy melyik jogág szabályozása teszi annak alkalmazását lehetővé. A büntetőjogban (szabálysértési jogban) azonban ilyen intézkedés alkalmazása csak akkor lehetséges, ha az intézkedéssel érintett dologgal (a tulajdon tárgyával) összefüggésben bűncselekményt (szabálysértést) követtek el.

Az Alkotmánybíróság már több alkalommal foglalkozott a büntetőjog ezen jogintézményeivel, és a következő megállapításokat tette:

„Az elkobzás olyan büntetőjogi jogkövetkezmény, védelmi jellegű biztonsági intézkedés, amelynek alapja és elengedhetetlen előfeltétele valamely, a törvényben büntendővé nyilvánított magatartás, büntetőjog-ellenes cselekmény megvalósulása, amellyel az elkobzandó tárgy a törvény által meghatározott viszonyban áll, azonban nem szükségképpen előfeltétele, hogy az elkobzással érintett személy az adott cselekményért büntetőjogilag is felelőssé tehető legyen.” (1624/B/1991. AB határozat, ABH 1992., 509., 511.)

„A lefoglalás az állami büntető igény érvényesítésére hivatott büntetőeljárás dologra irányuló kényszerintézkedése közé tartozik; a dolog birtokának hatósági elvonása a birtokos rendelkezése alól a bizonyítás érdekében vagy az elkobzás biztosítására.” (715/D/1994. AB határozat, ABH 1997., 584., 587.)

Az igazgatási (jövedéki) eljárásban ezen büntetőjogi feltételek értelemszerűen hiányoznak. A Jöt. szerint a vámmatóság a lefoglalást foganatosítja, ha az adott dolgot a büntetőeljárásban nem foglalták le, vagy annak a tulajdonos részére történő visszaadását rendelték el. A jövedéki eljárásban elrendelt elkobzásnak pedig az a feltétele, hogy a jövedéki ügyben jövedéki bírság megállapításának legyen helye.

Az elkobzás tehát a büntetőjogban is az állam javára történő tulajdonelvonást eredményez, de meghatározóan mégis egyfajta speciális jogi szankció, nevezetesen büntetőjogi jogkövetkezmény. A tulajdonelvonásra az állam büntetőjogi igényének érvényesítése keretében kerül sor, vagyis a tulajdonjogtól büntető ítélettel történő — tehát közjogi alapú — megfosztásról van szó. Ennek megfelelően a bűncselekmény elkövetőjével szembeni elkobzás alkotmányos tulajdonvédelmi megítélésénél ezen körülményeket is figyelembe kell venni.

A lefoglalás megítélésénél hasonló a helyzet, mert ez a kényszerintézkedés vagy a büntetőeljárás sikeres lefolytatását célozza (bizonyítási eszköz), vagy/és a büntetőjogi szabály által előírt elkobzást biztosítja.

A fentiekben kifejtettek szerinti alapvető, azaz alkotmányi relevanciával bíró különbözőség nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy az összevetett jogterületeknek a lefoglalásra és az elkobzásra vonatkozó előírásaiban megmutatkozó eltérések önmagukban megalapozzák a Jöt. támadott rendelkezéseinek alkotmányellenességét; éppen ellenkezőleg, azok nem ellentétesek a Jat. 18. § (3) bekezdésében foglalt azonos vagy hasonló módú szabá-

lyozás követelményével, és ebben az összefüggésben az Alkotmány 2. § (1) bekezdésébe sem ütköznek.

A tulajdont érintő intézkedések alkotmányosságát tehát az adott jogterület sajátosságának, az alkotmányos alapjogokhoz való közvetlen viszonyának alapulvételével kell megítélni.

2. A Jöt. indítvánnyal támadott rendelkezései államigazgatási jogkörben lehetővé teszik a tulajdonjog korlátozását, illetve elvonását, ezért az Alkotmánybíróság a továbbiakban a lefoglalásnak és az elkobzásnak az alkotmányos tulajdonvédelemmel, vagyis az Alkotmány 13. § (1) bekezdésével kapcsolatos összefüggéseit vizsgálta.

2.1. A tulajdonjog alapjogi minősítését — annak ellenére, hogy az Alkotmány nem az alapjogi fejezetben deklarálja — az Alkotmánybíróság kezdetektől fogva elismer- te. [7/1991. (II. 28.) AB határozat, ABH 1991., 22., 25.]

Az Alkotmánybíróság a tulajdonvédelem alkotmányi összefüggéseit részletesen taglalta a 64/1993. (XII. 22.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.). Mindenekelőtt leszögezte: „Az Alkotmány a tulajdonjogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben.” (ABH 1993., 373., 380.)

Az Abh.-ban arra is rámutatott, hogy: „Az Alkotmánybíróság tulajdonvédelmi felfogása összhangban van az Emberi Jogok Európai Egyezményével és az Emberi Jogi Bíróság ítélezésével. Az Egyezmény eredetileg nem vette fel a jogok és szabadságok közé a tulajdont. (Nem vették át az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 17. cikkében szereplő tulajdonhoz való jogot az immár jogilag is kötelező Egyezségekmányok sem.) Az Európai Emberi Jogi Egyezményhez csak később, az első jegyzőkönyv fűzte hozzá a 'javak békés élvezetéhez' való jogot. Ez a megfogalmazás szélesebb védelmet nyújt a technikai értelemben vett, polgári jog szerinti tulajdonénál. Másrészt viszont az Európai Egyezmény széles lehetőséget hagyott az aláíró államoknak mind a 'javak' közérdekből való elvonására, mind a tulajdon használata felett szükségesnek mutakozó állami ellenőrzésre.” (ABH 1993., 373., 380—381.)

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban vizsgálta a közérdek fogalmát, és a következőket állapította meg: „Demokratikus társadalomban természetes, hogy a tulajdont érintő gazdasági és szociális kérdésekben a 'közérdek' igen eltérően ítélik meg. A törvénnyel érvényesített 'közérdek' alkotmánybírósági vizsgálata ezért nem a törvényhozó választásának feltétlen szükségességére irányul, hanem — még ha formálisan nem is a 'közérdek' fennállására irányul, hanem a 'szükségesség-arányosság' ismérveit alkalmazza — arra kell szorítkoznia, indokolt-e a közérdekre hivatkozás, illetve, hogy a 'közérdekű' megoldás nem sért-e önmagában is valamely más alkotmányos jogot (például a hátrányos megkülönböztetés tilalmát).” (ABH 1993., 373., 381—382.)

Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban azt is kinyilvánította, hogy: „A tulajdon közjogi megterhelése az alapjogvédelem

területén vagy a közhatalmi beavatkozás alkotmányellenességének kimondásához és így az alapul fekvő jogszabály megsemmisítéséhez vezet, vagy a teherviselés alkotmányosságának elismeréséhez, és legfeljebb az állaggarancia értékgaranciával való helyettesítéséhez.” (ABH 1993., 373., 379.)

2.2. A Jöt. lefoglalásra vonatkozó szabályai közül az indítványozók többsége a jövedéki termék felhasználására, tárolására és szállítására használt eszközök körében kérte az alkotmányellenesség megállapítását. Egy bírói kezdeményezés a Jöt. 81. § (1) bekezdés *e*) pontja teljes egészének vizsgálatára irányul.

A Jöt. 81. §-hoz fűzött részletes indokolásból közvetlenül nem derül ki, hogy a jogalkotót mi vezérelte a vizsgált intézkedések szabályozási tartalma kialakításakor. Az általános indokolásból viszont következtetni lehet a szankciók szigorú megállapításának okára és céljára: „A törvény olyan új adórendszer bevezetését jelenti, amely hatékony módon biztosítja az állam adóbevételeit, mozgósítja tartalékait, visszaszorítja az adóelkerülés lehetőségeit, garanciális szabályai révén megteremti az adóbefolyás biztonságosabb feltételeit. Célja, hogy a gazdasági élet tisztességes szereplőit ne érje hátrány, szoruljon vissza a jövedéki termékek illegális (fekete-) piaca.”

A jövedéki jogsértések megelőzése, visszaszorítása kétségkívül alkotmányos cél, amelyhez közérdek fűződik. A Jöt. 1998. január 1-jén lépett hatályba, majd ezt követően a jövedéki termékekkel kapcsolatos jogsértések fokozott szankcionálása érdekében a jogalkotó 2000. január 1-jétől — a törvényt módosítva — lehetővé tette a szállítóeszközök lefoglalását, elkobzását is.

Az Alkotmánybíróság a 715/D/1994. AB határozatban tüzetesen foglalkozott a büntetőjogi lefoglalással, és az alábbi főbb megállapításokat tette: „A lefoglalás nem jelent tulajdontól megfosztást, csupán a dolog birtoklását korlátozza ideiglenesen. (...) Az állami büntető igény érvényesítése érdekében a dolog birtokosának ideiglenes megfosztása a birtoklás lehetőségétől, általánosságban nem tekinthető a tulajdonhoz való jog szükségtelen korlátozásának. (...) A tulajdonjog közérdekű korlátozása a lefoglalás révén alkotmányos kötelességgé értelmezendő. (...) A lefoglalás nem aránytalan jogkorlátozás, mert az elérni kívánt cél nem a tulajdon elvonása, hanem a tárgyi bizonyítékot képező dolog birtoklásának ideiglenes elvonása az alkotmányos kötelezettség teljesítése, a bizonyítás érdekében. A lefoglalt tárgyi bizonyíték nem csak az eljárásban érintett személy bűnösségét, hanem adott esetben ártatlanságát is bizonyíthatja. A lefoglalás tehát céljához képest és eszközként mértéktartó ideiglenes kényszerintézkedés. Célszerű és alkalmas eszközként a lefoglalás a jogkorlátozás mértéktartó, alkotmányos jogkorlátozási eszköze.” (ABH 1997., 584., 587—588.)

A büntetőjogi lefoglalás alapvető célja tehát a büntetőjogi felelősség tisztázását szolgáló dolog bizonyítékként való felhasználhatósága és nem csupán az esetleges elkob-

zás révén megvalósuló jövőbeni tulajdonelvonás biztosítása. Ezzel szemben a Jöt. szövegszerűen nem határozza meg a lefoglalás célját, de a jogszabályi szöveggörnyezet értelmezése arra mutat, hogy a jövedéki eljárásban a lefoglalás főként az elkobzás foganatosíthatóságát célozza. Mindez annyit jelent, hogy a jövedéki lefoglalás már önmagában is szankciószerűen hat, mert az állam nevében eljáró hatóság a dolog tulajdonosától egyrészt a birtoklás és a használat jogát az eljárás befejeződéséig feltétlenül elvonja, másrészt a tárolás során bekövetkező fokozott amortizációból (tipikusan ilyen a helyzet a gépjármű esetén) fakadóan a tulajdonost értékcsökkenéssel is sújtja. Az sem elhanyagolható következménye a jövedéki lefoglalásnak, hogy a lefoglalással érintett dolgok egy részének (pl. gépjármű) illetően történő elvonása a dolog tulajdonosának életvitelét, gazdasági tevékenységét jelentősen megnehezíti, vagyis az egyéni cselekvési autonómiát negatívan befolyásolja.

Az Alkotmánybíróság a 2299/B/1991. AB határozatban megállapította: „A birtoklás és a használat joga a tulajdonjog tartalmát adó, a tulajdonjoghoz tartozó részjogosítványok, amelyek a dolog feletti hatalmat és a dolog élvezetét jelentik; azt a hatalmat, amelyet valamely dologgal tenni lehet.

(...) a tulajdonjog valamely tartalmi elemének a korlátozása csak akkor jár magának a tulajdonjognak, mint alkotmányos jognak a korlátozásával, így csak akkor alkotmányellenes, ha az nem elkerülhetetlen, vagyis, ha kényszerítő ok nélkül történik, továbbá ha a korlátozás súlya a korlátozással elérni kívánt célhoz képest aránytalan.” (2299/B/1991. AB határozat, ABH 1992., 570., 571.)

A jövedéki jogsértés fogalmát a Jöt. külön nem határozza meg, de a jövedéki bírságról szóló rendelkezésből kikövetkeztethető a jogsértés alanyi és tárgyi oldala. A 76. § (1) bekezdés szerint: „A természetes személy — a jövedéki termékkel gazdasági tevékenységet folytató egyéni vállalkozó kivételével —, amennyiben *a*) jövedéki terméket adóraktáron kívül előállít, illetve *b*) olyan jövedéki terméket birtokol, szállít, értékesít, használ fel, amelyet nem adóraktárban állítottak elő, vagy amelyet — import jövedéki termék esetén — nem vámkezelték, a jövedéki termék mennyisége után jövedéki bírságot fizet.”

A Jöt. 81. § (1) bekezdése a lefoglalás tárgyai körében taxatív és csoportosított felsorolást ad. A bekezdés *a*)—*d*) pontjai, továbbá az *e*) pontnak az indítványozók többsége által nem támadott rendelkezései mind olyan dolgok lefoglalását teszik kötelezővé, amelyek vagy jövedéki termékek vagy ilyen termék előállítását szolgálják, vagyis a jogsértés szükségképpen tárgyi oldalát képezik. Ehhez képest a felhasználás, tárolás és szállítás mind olyan cselekmények, amelyek során a direkt jogsértést (előállítás, megszerzést) követően ugyan megvalósul a jövedéki termék jogellenes birtoklása, de az ennek során használt eszközök (a lefoglalás tárgyai) nem feltétlenül és nem kizárólag a jogsértés elkövetésére kialakítottak, nem minden esetben csak arra használatosak. A hatályos jövedéki szabályozás ugyanakkor nem differenciál a tárgyi oldalhoz

rendelten a lefoglalás alkalmazásában: az intézkedési kötelezettséget egységesen — kivétel és megszorítás nélkül — előírja a Jöt. 81. § (1) bekezdése. Az Alkotmánybíróság a szoros összefüggésre tekintettel vizsgálatát az (1) bekezdés egészére kiterjesztette.

A Jöt. 81. § (2) bekezdése a lefoglalás egy másik esetköréről rendelkezik, amelybe a jogalkotó csak az adózás alól elvont termékeket vonta be, és egyáltalán nem említi a jogsértés megvalósításához használt eszközöket, értelemszerűen a felhasználáshoz, tároláshoz és szállításhoz használt eszközöket sem. Mindez annyit jelent, hogy ebben a tárgyi esetkörben fel sem merül a Jöt. 81. § (1) bekezdésével kapcsolatban jelzett differenciálás hiánya.

A lefoglalásra vonatkozó egyéb — technikai és utaló — szabályokat, így a (3)—(5), valamint a (7)—(9) bekezdéseket az Alkotmánybíróság kizárólag a támadott rendelkezésekkel való összefüggésükben vizsgálta.

A jövedéki lefoglalás indokoltsága — az alkotmányos tulajdonvédelem szempontjából — nyilvánvalóan eltérő attól függően, hogy a lefoglalással érintett dolognak, mint bizonyítéknak van-e szerepe az eljárásban. Ha van, akkor ez önmagában — függetlenül az elkobzás biztosításától és a dolog termék vagy eszköz jellegétől — jogcímként szolgálhat a tulajdon ideiglenes és szükséges mértékű korlátozására. Amennyiben az ügyben nem folytatnak le bizonyítást, vagy a bizonyítási eljárás lefolytatásának eredményessége nem kívánja meg a jövedéki jogsértéssel kapcsolatos dolog lefoglalását, akkor a lefoglalást csak az elkobzás foganatosíthatósága indokolhatja. Ez utóbbi esetben viszont már kizárólagos alkotmányi relevanciával bír a jogsértés súlya, a jogsértéssel kapcsolatos dolog jellege (az adott típusú jogsértő cselekménnyel szükségképpen vagy esetleges az összefüggése), illetőleg a dolog értéke. A differenciálás ezen követelményeinek a Jöt. 81. § (1) bekezdésében foglalt szabályozás nem felel meg.

2.3. A jövedéki elkobzás tekintetében megoszlanak az indítványok. Az eljárást kezdeményező bírák többsége a szállítóeszköz elkobozhatóságát vitatja, míg egy bíró, valamint az alkotmányjogi panasz előterjesztője az elkobzás általános kötelező jellegét sérelmezi.

A Jöt. 81. § (6) bekezdésének első mondata a lefoglalt dolog kötelező elkobzását rendeli el minden olyan esetben, amikor az ügyben jövedéki bírság megállapításának van helye. Az elkobzás alkalmazásának automatikus elrendelése alól egyedül a Jöt. 81. § (6) bekezdés második mondata állapít meg kivételt, amikor kimondja, hogy szállításra használt eszközre vonatkozóan a jövedéki jogsértést el nem követő tulajdonos esetén csak akkor lehet az elkobzást kimondani, ha az ügy összes körülményére tekintettel a tulajdonosnak tudnia kellett a jövedéki jogsértés elkövetéséről. A kivételt megteremtő rendelkezés azonban mégis kötelező jellegű, ha ugyanis ez a feltétel teljesül, az elkobzást — a jövedéki jogsértés súlyától függetlenül — nem lehet mellőzni.

Az elkobzással megvalósuló jogkorlátozás nem ideiglenes, nem a tulajdonjog bizonyos tartalmi elemeit érinti, hanem magának a tulajdonnak az elvonását eredményezi, tehát az alkotmányos tulajdonvédelem során — a lefoglaláshoz képest — súlyosabb megítélés alá esik. Ennek megfelelően mindaz, amit a lefoglalásra vonatkozóan az Alkotmánybíróság az előzőekben már kifejtett, az elkobzásra fokozottan irányadó. Vagyis: az a tény, hogy a jövedéki elkobzás hatályos szabályozása nem differenciál az elkobzás alapjául szolgáló jogsértés súlya, az elkobzással érintett dolog jellege és értéke tekintetében, kétségesse teszi a tulajdonjog Alkotmányban biztosított védelmének érvényesülését.

3. Az Alkotmánybíróság az Abh. idézett megállapításának, valamint a fentiekben foglaltaknak megfelelően a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a tulajdonkorlátozást, illetve -elvonást eredményező „közérdekű” megoldás, vagyis a jövedéki lefoglalás és elkobzás hatályos szabályozása nem sért-e más alkotmányos jogot.

Az egyik indítványozó kifejezetten hivatkozik az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás követelményére, míg mások a mérlegelési jogkör, illetve az érdemi bírósági felülvizsgálat, továbbá az eljárási garanciák hiányát kifogásolják.

Az Alkotmánybíróság a 39/1997. (VII. 1.) AB határozatban vizsgálta azt, hogy mi tekinthető érdemi és hatékony jogorvoslatnak. A határozat rendelkező részében a következő megállapítást tette: „2. A közigazgatási határozatok törvényessége bírósági ellenőrzésének szabályozásánál alkotmányos követelmény, hogy a bíróság a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően érdemben elbírálhassa. A közigazgatási döntési jogkört meghatározó szabálynak megfelelő szempontot vagy mércét kell tartalmaznia, amely alapján a döntés jogszerűségét a bíróság felülvizsgálhatja.” (ABH 1997., 263.)

A határozat indokolása ehhez még a következőket fűzte: „(...) az Alkotmánybíróság nyomatékkal mutat rá, hogy az eljárási garanciák teljesedéséhez önmagában a bírói út megléte nem elegendő; az Alkotmány által megkövetelt hatékony jogvédelem megléte attól függ, hogy a bíróság mit vizsgálhat felül. (...) Az Alkotmány 50. §-a szerint a bíróság 'a közigazgatási határozatok törvényességét ellenőrzi'. Ezt a rendelkezést az 57. §-ra tekintettel úgy kell értelmezni, hogy az eljárásnak ahhoz kell vezetnie, hogy a bíróság a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket az ott írt módon valóban 'elbírálja': az összes, az Alkotmányban részletezett követelmény — a bíróság törvény által felállított volta, függetlensége és pártatlansága, az, hogy a tárgyalás igazságosan (a nemzetközi egyezmények szóhasználatával: fair, équitablement, in billiger Weise) és nyilvánosan folyjék — ezt a célt szolgálja, csak e követelmények teljesítésével lehet alkotmányosan véglegesnek számító, érdemi, a jogot megállapító döntést hozni. A közigazgatási határozatok

törvényességének bírói ellenőrzése tehát alkotmányosan nem korlátozódhat a formális jogszerűség vizsgálatára. A közigazgatási perben a bíróság nincs a közigazgatási határozatban megállapított tényálláshoz kötve, és a jogszerűség szempontjából felülbíráhatja a közigazgatási szerv mérlegelését is. Az így felfogott érdemi elbírálással nem áll ellentétben, hogy a bíróság a határozatot hozó hatóságot új eljárásra utasítja. Azok a jogszabályok, amelyek kizárják vagy korlátozzák azt, hogy a bíróság a közigazgatási határozatot felülvizsgálva a fentiek szerint érdemben elbírálja a jogvitát, ellentétesek az Alkotmány 57. § (1) bekezdésével. Ebből az okból nem csupán az a jogszabály lehet alkotmányellenes, amely kifejezetten kizárja a jogkérdésen túlmenő bírói felülvizsgálatot, vagy annak a közigazgatási mérlegeléssel szemben olyan kevés teret hagy, hogy az ügy megfelelő alkotmányos garanciák közötti érdemi 'elbírálásról' nem beszélhetünk, hanem az olyan jogszabály is, amely az igazgatásnak korlátlan mérlegelési jogot adván semmilyen jogszerűségi mércét nem tartalmaz a bírói döntés számára sem.' (ABH 1997., 263., 272.)

A vizsgált ügyben a jogorvoslati lehetőségeket áttekintve az Alkotmánybíróság utal arra, hogy a lefoglalásról szóló határozat nem minősül az ügy érdemében hozott határozatnak, ezért a Jöt. 32. § (2) bekezdésének *b*) pontja, valamint az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (a továbbiakban: Áe.) 72. § (1) bekezdése értelmében a döntés bírósági felülvizsgálata kizárt. Az érintett a lefoglalás ellen panasszal élhet a Jöt. 32. § (2) bekezdés *a*) pontja, valamint az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény 57/A. § (9) bekezdése alapján, de a felettes szerv (másodfokú hatóság) a Jöt. 81. § (1) bekezdése szerinti, kivételt nem tartalmazó szabály értelmében a jogorvoslati kérelemnek nem adhat helyt. Mindez annyit jelent, hogy az eljárás államigazgatási jogkörben lezárul úgy, hogy a panasz — mint az egyetlen lehetséges jogorvoslat — formálisnak tekinthető.

Az elkobzás elrendelésére vonatkozó döntést jövedéki bírság és jövedéki adó kivetéséről szóló határozatba foglaltnak hozza meg az eljáró közigazgatási szerv (vámhivatal). Az Áe. 72. § (1) bekezdése alapján ez a döntés — mint az ügy érdemében hozott határozat — bíróság előtt megtámadható. A bírósági felülvizsgálat a kötelezettre nézve csak jogszabálysértés esetén vezet eredményre. A Jöt. 81. § (6) bekezdése viszont csak egyetlen törvényi feltételét határozza meg az elkobzásnak, nevezetesen: az ügyben jövedéki bírság megállapításának legyen helye. A szabályozás ilyen módon a jogalkalmazó (közigazgatási szerv, bíróság) számára annyit jelent, hogy az elkobzás jogszerűsége közvetlenül nem vizsgálható; a vizsgált intézkedés megváltoztatásának egyetlen alapja az lehet, ha a szankció (a jövedéki bírság) kiszabásának jogszerűtlensége bebizonyosodik. Ez sérti az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás követelménye biztosításának elvét,

egyúttal kiüresíti az Alkotmány 57. § (5) bekezdése szerinti jogorvoslati jogot.

4. Az Alkotmánybíróság az indokolás 2. és 3. pontjában foglaltaknak megfelelően az alábbiakat állapította meg:

A Jöt. 81. § (1) bekezdés szabályozási tartalmában — a vizsgálati szempontok tükrében — nem alkotmányellenes a tulajdonjognak a lefoglalás által történő feltétel nélküli ideiglenes korlátozása mindazon dolgokra nézve, amelyek a jövedéki jogsértéssel közvetlen és szükségképpen kapcsolatban állnak. Ilyen dolgok például az adózás alól elvont jövedéki termék, hamisított zárjegy, jogosulatlanul birtokolt desztilláló berendezés stb.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor megállapította, hogy a felhasználásra, tárolásra és szállításra használt eszközök vonatkozásában a feltétel nélküli korlátozás már önmagában aránytalanságot eredményez. A jogkorlátozás súlyát, vagyis az aránytalanságot fokozza az a körülmény, hogy a lefoglalást eredményező jövedéki eljárásban a hatóságnak nincs mérlegelési lehetősége az adott intézkedés tekintetében; azt kötelezően alkalmaznia kell. Az Alkotmánybíróság rámutat továbbá arra, hogy a jogorvoslati eljárás sem vezethet az aránytalan jogkorlátozás megszüntetéséhez, illetve csökkentéséhez, mert a felettes szerv eljárása nem terjedhet ki az intézkedés jog- és célszerűségének vizsgálatára. A szabályozásnak ez a módja sérti az Alkotmány 13. § (1) bekezdését, továbbá az 57. § (1) és (5) bekezdését.

Az Alkotmánybíróság, ha a norma egy részének alkotmányellenességét állapítja meg, akkor többnyire csak e szövegrészt semmisíti meg, egyúttal megállapítja, hogy a megsemmisítést követően a rendelkezés milyen szöveggel marad hatályban. A jelen ügyben ennek a megoldásnak ugyan nem volna technikai akadály, de azért nem alkalmazható, mert a vizsgált szabályozás módja alkotmányellenes. Ha az Alkotmánybíróság a „felhasználására, tárolására és szállítására” szövegrészt semmisítette volna meg, ezzel óhatatlanul azt jelezte volna, hogy a jövedéki eljárásban ilyen eszközök lefoglalásának előírását a jogalkotó alkotmányosan egyáltalán nem szabályozhatná a jövőben.

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a Jöt. 81. § (1) bekezdés szabályozási módjának alkotmányellenességét megállapította, egyebekben az indítványt elutasította.

A Jöt. 81. § (6) bekezdésének első mondata olyan egységesen kötelező tulajdonelvonást ír elő a jövedéki jogsértéssel kapcsolatba hozható tárgyak körében, amellyel szemben nem biztosít érdemi jogorvoslatot. A rendelkezés második mondata ugyan feltételhez köti a szállításra használt eszköz elkobzásának elrendelését, de a feltétel teljesülése esetén az intézkedés mellőzésére nincs lehetőség, avagy érdemi jogorvoslat. Az Alkotmánybíróság ennek alapján megállapította, hogy a Jöt. 81. § (6) bekezdés első és második mondata az Alkotmány 13. § (1) bekezdésébe, valamint az 57. § (1) és (5) bekezdésébe ütközik. A vizsgált

rendelkezés alkotmányellenességének megállapítására irányuló indítványt egyebekben elutasította.

Az Alkotmánybíróság döntése a Jöt. 81. §-a szabályozási tartalmának olyan elemeit érinti, amelyek óhatatlanul kihatnak a rendelkezés egészére; nevezetesen: a lefoglalás egyik esetkörének [(1) bekezdés], valamint az elkobzás elrendelését megállapító szabálynak [(6) bekezdés első és második mondata] az alkotmányellenessége nem izolálható.

A 3/1994. (I. 21.) AB határozatban az Alkotmánybíróság leszögezte: „Az Abtv. 40. §-a értelmében, ha az Alkotmánybíróság a jogszabály alkotmányellenességét állapítja meg, azt teljesen vagy részben megsemmisíti. Az elbírált esetben az Ütv. (a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény) támadott 24. § (3) bekezdése részleges megsemmisítése a szövegösszefüggésekre, a jogszabálynak a gyakorlatban való alkalmazhatósága szempontjaira is figyelemmel nem volt lehetséges. Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányellenesség következményeit — az Abtv. 40. §-a alapján — az Ütv. 24. § (3) bekezdése teljes egészében való megsemmisítésével vonta le (...)” (ABH 1994., 59., 62.)

A normaszövegnek tehát minden esetben meg kell felelnie a jogbiztonság követelményének. A 26/1992. (IV. 30.) AB határozat idevágóan a következőket tartalmazza: „Az Alkotmánybíróság elvi éllal mutat rá arra, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. A jogbiztonság — amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme — megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon.” (ABH 1992., 135., 142.)

Az Alkotmánybíróság a jogbiztonság követelményének érvényesítésétől saját működése körében sem tekinthet el. Amennyiben a jelen ügyben csak az alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezéseket semmisítette volna meg, úgy jogbizonytalanságot teremtett volna a Jöt. 81. §-a egyéb rendelkezései tekintetében. Ezek a rendelkezések ugyanis önmagukban nem állnának meg, a jogalkalmazásban értelmezhetetlenek lennének. Ezért — a jogbiztonság követelményére tekintettel — az Alkotmánybíróság nem mellőzhette a Jöt. 81. §-a egészének megsemmisítését.

A Jöt. 81. §-át az Alkotmánybíróság az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján jövőbeni hatállyal — 2002. december 31. napjával — semmisítette meg. Ennek megfelelően a jogalkotónak meg van a lehetősége arra, hogy a megsemmisített rendelkezés helyébe a jövedéki lefoglalás és elkobzás szabályozásának differenciált, vagyis alkotmányos — anyagi és eljárásjogi — eszközrendszerét kidolgozza.

5. Az alkotmányjogi panasz előterjesztője a vizsgált és alkotmányellenesnek nyilvánított rendelkezés egy elemét további szempontból is kifogásolja.

Az indítványozói megközelítés alapja az, hogy a Jöt. 81. § (1) bekezdés *e*) pontjában foglalt „felhasználás” bizonytalan jogfogalom, amely nem felel meg az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság követelményének. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint, ha az indítvánnyal támadott jogszabályt vagy annak egy részét az Alkotmány valamely rendelkezésébe ütközőnek minősíti, és ezért azt megsemmisíti, akkor a további alkotmányi rendelkezés esetleges sérelmét — a már megsemmisített jogszabályi rendelkezéssel összefüggésben — érdemben nem vizsgálja. [44/1995. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1995., 203., 205; 4/1996. (II. 23.) AB határozat, ABH 1996., 37., 44; 61/1997. (XI. 19.) AB határozat, ABH 1997., 361., 364; 15/2000. (V. 24.) AB határozat, ABH 2000., 420., 423; 16/2000. (V. 24.) AB határozat, ABH 2000., 425., 429; 29/2000. (X. 11.) AB határozat, ABH 2000., 193., 200.]

Mivel az Alkotmánybíróság a vizsgált szövegrészt az Alkotmány több rendelkezésébe ütközőnek minősítette, ezért a „felhasználás” kifejezésnek az Alkotmány jogállamra vonatkozó rendelkezésével, a jogbiztonság követelményével való ellentétét nem vizsgálta.

6. A 4. pontban kifejtettek szerint az Alkotmánybíróság megállapította a jövedéki lefoglalás és elkobzás szabályozásának részbeni, de a vizsgált rendelkezés egészére kiható alkotmányellenességét, és ezért a Jöt. 81. §-át megsemmisítette.

Az indítványok azonban nemcsak utólagos normakontrollra vonatkoznak, hanem egyedi ügyeket is érintenek. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróságnak az alkalmazhatóság tekintetében is döntést kellett hoznia.

Az Abtv. 43. § (4) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság a 42. § (1) bekezdésben, valamint a 43. § (1)—(2) bekezdésben meghatározott időponttól eltérően is meghatározhatja az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezését vagy a konkrét esetben történő alkalmazhatóságát, ha ezt a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja. Eszerint az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezése időpontjának tekintetében történt eltérés nem vonja szükségképpen maga után azt, hogy az egyedi ügyben történő alkalmazhatóságra vonatkozóan is ugyanúgy el kelljen térni. Az eltérés egyezősége lehetőség, de nem az Abtv. hivatkozott rendelkezéséből fakadó követelmény.

Az Alkotmánybíróság eddigi működése során több ízben határozott bírói kezdeményezés alapján úgy, hogy az alkotmányellenes norma pro futuro megsemmisítésével egyidejűleg kimondta az alkotmányellenes jogszabály, illetve az állami irányítás egyéb jogi eszköze konkrét esetben történő alkalmazásának — a határozat közzétételének napjával megállapított — tilalmát. [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998., 91.; 1075/B/1999. AB határozat, ABH 2000., 549.; 21/2001. (VI. 21.) AB határozat, ABH 2001., 231.; 15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABK 2002., március, 113—114.]

Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság — élve az Abtv. 43. § (4) bekezdésében foglalt felhatalmazással — a bírói kezdeményezéseknek az alkalmazási tilalom tekintetében is helyt adott, és megállapította, hogy az alkotmányellenes jogszabályi rendelkezés a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság előtt 2.P. 20.898/2000.; 2.P. 21.075/2000.; 2.P. 21.147/2000.; 2.P. 21.840/2000., a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság előtt 12.P. 20.916/2000., valamint a Baranya Megyei Bíróság előtt III.P. 20.754/2001. szám alatt folyamatban lévő közigazgatási perekben e határozat közzétételének napjától nem alkalmazható.

Az Abtv. 48. § (3) bekezdése szerint alkotmányjogi panasz esetén az Alkotmánybíróság eljárására az Abtv. 40—43. §-ában foglaltak az irányadók.

A 23/1998. (VI. 9.) AB határozatban az Alkotmánybíróság rámutatott: „Az alkotmányjogi panasz — mint az utólagos normakontrolltól különböző jogintézmény — létjogosultságát ugyanis a fentiek szerint éppen az adja, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 43. § (4) bekezdésében biztosított jogkörével élve az indítványozót ért jogsérelemre akkor is biztosítson jogorvoslást, ha egyébként a sérelmezett rendelkezést az alkotmánybírói határozat közzétételének napjával, vagy a jövőre nézve semmisíti meg.” (ABH 1998., 182., 187.)

Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel, és annak alapján, hogy az alkotmányjogi panaszt benyújtó fontos érdeke azt indokolja, az alkotmányellenes szabálynak a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság által jogerősen befejezett K.20.227/2001. számú ügyben való alkalmazását ugyancsak megtiltotta.

A határozat közzétételére vonatkozó rendelkezés az Abtv. 41. §-ában foglaltakon alapul.

Dr. Németh János s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czucz Ottó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Harmathy Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Holló András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Strausz János s. k.,
alkotmánybíró

*Dr. Tersztyánszkyne
dr. Vasadi Éva s. k.,*
alkotmánybíró

Alkotmánybírói ügyszám: 550/B/2000.

Dr. Erdei Árpád alkotmánybíró párhuzamos indokolása

Álláspontom szerint az indokolás II/6. pontjában foglaltakat az alábbiakkal kellett volna kiegészíteni:

Az Abtv. 43. § (4) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság a 42. § (1) bekezdésben, valamint a 43. § (1)—(2) bekezdésben meghatározott időponttól eltérően is meghatározhatja az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezését vagy a konkrét esetben történő alkalmazhatóságát, ha ezt a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja.

A Jöt. 81. §-át az Alkotmánybíróság a jogbiztonságra tekintettel pro futuro helyezte hatályon kívül. Az alkalmazási tilalom időpontjának meghatározásakor viszont — a jogbiztonság követelményén túlmenően — az eljárást kezdeményező személy (a jelen esetben: bíró) különösen fontos érdekét sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Az eljárást kezdeményező bíró különösen fontos érdekének mibenléte nem az alapul fekvő ügyben való személyes érintettségében, hanem — minden más érintettől eltérően — alkotmányos helyzetében ragadható meg. Az Alkotmánybíróság a 13/2002. (III. 20.) AB határozatban megállapította: „Az Alkotmány 50. § (3) bekezdéséből önmagában is az következik, hogy a bíró ítélkezési tevékenysége során a legszigorúbb értelemben az alkotmányos rendnek megfelelő eljárásban és tartalommal született törvényekhez kötötten köteles eljárni. A törvényi alárendeltséget a függetlenségre hivatkozással egyetlen ügyben sem lehet megkerülni. A törvények kötelező és azonnali alkalmazásától a bíró a konkrét ügyben csak akkor térhet el, ha az alkalmazandó jogszabály és az Alkotmány összhangjának hiányát észleli. Ebben az esetben sem jogosult azonban a norma mellőzésére, hanem az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 38. §-a alapján utólagos normakontroll keretében az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezheti. Az Alkotmánybíróság döntése viszont a későbbiekben a bíró számára akkor is kötelező, ha az alkotmányellenesség megállapítására nem került sor, tehát az általa vitatott norma eredeti tartalommal érvényben marad.

A bírói függetlenség egyetlen alkotmányos korlátja, azaz a bírák törvényi alávetettsége a jogalkotóra azt a kötelezettséget hárítja, hogy az a törvényeket [...] az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően, alkotmányos keretek között alkossa meg. Amennyiben ez a követelmény nem sérül, a bírák e törvények szerint kötelesek eljárni, törvényi alárendeltségük érvényesül.” (ABK 2002. március, 99., 105—106.)

A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény 21. §-a szerint a bíró hivatását esküjéhez hűen köteles gyakorolni, ami — többek között — megkívánja az Alkotmány, az alkalmazandó jogszabály és saját

lelkiismerete összhangjának megteremtését. E nélkül a függetlenség — mint a bírói jogállás egyik meghatározó alkotmányos eleme — sérül.

A bírói függetlenség érvényesítésének egyik eszköze az Abtv. 38. §-ában foglalt felhatalmazás. Ha a bírójogalkalmazó tevékenysége során alkotmányellenességet észlel, kezdeményezheti az Alkotmánybíróság eljárását. A 13/2002. (III. 20.) AB határozat (ABK 2002. március, 99.) idézett megállapításából következik, hogy a bírójogalkalmazó alávetettsége csak addig áll fenn, amíg az Alkotmánybíróság nem állapítja meg az alkalmazandó törvény (jogszabályi rendelkezés) alkotmányellenességét. Ha ez megtörténik, attól kezdve a bírójogalkalmazó alávetettsége — a konkrét esetben a kérdéses rendelkezés vonatkozásában — megszűnik. Az indítványt előterjesztő bírójogalkalmazó ugyanis még akkor sem hozható abba a helyzetbe, hogy az alkotmánybírói eljárás alapjául szolgáló ügyben azt a rendelkezést alkalmaznia kelljen, melynek alkotmányellenességét éppen az ő kezdeményezése alapján az Alkotmánybíróság megállapította, ha az érintett rendelkezés hatályon kívül helyezését az Alkotmánybíróság egy későbbi időpontra mondja ki. Az Alkotmány 50. § (3) bekezdésében foglalt alapelv (mígy a bírójogalkalmazó független és csak a törvénynek vannak alárendelve) érvényesülése megkövetelheti az alkalmazási tilalom ex nunc meghatározását.

Az Alkotmánybíróságnak tehát rá kellett volna mutatnia: amikor bírói kezdeményezés alapján úgy hoz határozatot, hogy az alkotmányellenes norma pro futuro megsemmisítésével egyidejűleg kimondja az alkotmányellenes jogszabály konkrét esetben történő alkalmazásának tilalmát, akkor figyelembe veszi a bírójogalkalmazó sajátos alkotmányos helyzetét, és erre tekintettel mérlegeli a tilalom időpontjának meghatározását.

Dr. Erdei Árpád s. k.,
előadó alkotmánybíró

A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom:

Dr. Bagi István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kukorelli István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bihari Mihály alkotmánybíró különvéleménye

A többségi határozat rendelkező részének első pontjába foglaltakkal az alábbi indokok alapján nem értek egyet:

Nem értek egyet a határozat rendelkező részének első pontjával, azért, mert bár az megállapítja, hogy a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény (a továbbiakban: Jöt.) 81. §-a csak részben alkotmányellenes, ennek ellenére — a vizsgált rendelkezés egészére kiható alkotmányellen-

esség miatt — a 81. §-t — 2002. december 31. napjával — teljes egészében megsemmisíti.

Megítélésem szerint a Jöt. 81. §-ának két része ad csak az alkotmányellenesség megállapítására és így megsemmisítésre okot. Az egyik a 81. § (1) bekezdés *e)* pontjának utolsó mondatrészében szereplő „és szállítására” szövegrész, a másik alkotmányellenes rész a 81. § (6) bekezdésének második mondata: „A szállításra használt eszköz abban az esetben kobozható el, ha a szállítóeszköz tulajdonosa az (1) bekezdés *a)*—*d)* pontja szerinti terméket előállító, forgalmazó vagy azt birtokló személy, illetve ha a szállítóeszköz tulajdonosának az ügy összes körülményére tekintettel tudnia kellett arról, hogy szállítóeszközzel az (1) bekezdés *a)*—*d)* pontja szerinti terméket szállítanak.”

1. A Jöt. megjelölt részei a szabályozás módja miatt alkotmányellenesek, mivel a kógens szabályozás nem ad lehetőséget a jogalkalmazás során az egyediesítésre, mint-hogy a szállítóeszköz lefoglalását és elkobzását kötelezővé teszi. Így fordulhat elő, hogy az Alkotmányban védett tulajdonjog a lefoglalással ideiglenesen, az elkobzással pedig véglegesen, szükségtelenül és aránytalanul korlátozásra kerül.

Az Alkotmánybíróság — többek között — a 2299/B/1991. határozatában is kifejtette: „az Alkotmány a tulajdonhoz való jogot ugyan nem a XII., ún. alapjogi fejezetben szabályozza, hanem azt a szabadságjogoktól különválasztottan mondja ki, de nyilvánvalóan alapvető jogként részesíti alkotmányos védelemben akkor is, ha bizonyos körben a tulajdoni részjogosítványokat egyes törvények korlátozzák. (...) A tulajdonjog valamely tartalmi elemének a korlátozása csak akkor jár magának a tulajdonjognak, mint alkotmányos jognak a korlátozásával, így csak akkor alkotmányellenes, ha az nem elkerülhetetlen, vagyis, ha kényszerítő ok nélkül történik, továbbá ha a korlátozás súlya a korlátozással elérni kívánt célhoz képest aránytalan.” (ABH 1992., 570., 571.)

A 81. § (1) bekezdés *a)*—*d)* pontjában, valamint az *e)* pontban felsorolt további (nem a szállításra használt) tárgyak lefoglalására vonatkozó kógens szabályozás megítélésem szerint nem alkotmányellenes, mivel e tárgyak szorosan kötődnek a jogsértés elkövetéséhez, emellett a későbbi elkobzás lehetőségét biztosítják, és erre tekintettel a tulajdoni korlátozás szükséges, indokolt és arányos.

A jogsértés elkövetéséhez való szoros kötődés miatt ugyancsak nem alkotmányellenes a 81. § (6) bekezdésének első mondata, amely szerint: „A lefoglalt terméket, egyéb tárgyat és eszközt el kell kobozni, ha a jövedéki ügyben jövedéki bírság megállapításának van helye.”

Alkotmányellenes viszont a 81. § (6) bekezdés második mondatának szabályozási módja. Az elkobzás feltételhez kötött kógens szabályozási módja ugyanis nem teszi lehetővé a szállításra használt eszközök vonatkozásában az

egyénesített jogalkalmazói döntés meghozatalát, és így lehetőséget ad a tulajdonjog aránytalan és szükségtelen mértékű korlátozására. A szállításra használt eszköz elkobzását a jogalkotó mindössze ahhoz a feltételhez köti, hogy a szállítóeszköz tulajdonosa azonos legyen a jogsértés elkövetőjével, illetve, hogy a szállítóeszköz tulajdonosának — az ügy összes körülményére tekintettel — tudnia kellett arról, hogy szállítóeszközzel az (1) bekezdés *a)–d)* pontja szerinti terméket szállítanak. Megítélésem szerint alkotmányellenes az, hogy a feltétel megvalósulása esetén — a kógens rendelkezés kivételt nem ismerő és egyediesítésre alkalmat nem adó szabályozási módja miatt — az elkobzást ki kell mondani.

Mivel az Alkotmánybíróság többségi határozatába foglalt megsemmisítés a 81. § — általam is alkotmányellenesnek tekintett — megjelölt részein túl, a 81. § többi — megítélésem szerint nem alkotmányellenes — részére is kiterjed, ezért véleményem szerint az Alkotmánybíróság azzal, hogy nem alkotmányellenes jogszabályi részeket is megsemmisített, a határozat meghozatala során túllépte hatáskörét.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 40. §-a azt mondja ki, hogy ha az Alkotmánybíróság a jogszabály, illetőleg az állami irányítás egyéb jogi eszközének alkotmányellenességét állapítja meg, a jogszabályt vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközét teljesen vagy részben megsemmisíti. A teljesen vagy részben való megsemmisítés az Alkotmánybíróság számára lehetővé teszi azt, hogy a vizsgált jogszabály alkotmányellenes és nem alkotmányellenes részei között határozott különbséget tegyen, mivel az Alkotmánybíróság csak az alkotmányellenesnek minősített jogszabályi részt semmisítheti meg. A részleges megsemmisítéskor természetesen az Alkotmánybíróság az alkotmányellenesnek minősített résszel szorosan összefüggő, és attól el nem választható normarészeket is megsemmisítheti és eddigi gyakorlata során meg is semmisítette.

A vizsgált törvényhely alkotmányellenes részein azonban a többségi határozat messze túlterjed, és azokat a jogszabályi rendelkezéseket is megsemmisíti, amelyek nem alkotmányellenesek, és a megsemmisített résszel sincsenek olyan szoros összefüggésben, amelyre tekintettel kiiktatásuk a törvényből alkotmányosan indokolt lenne.

2. A részleges megsemmisítés után a törvényalkotó a megsemmisített jogszabályi részek helyébe az alkotmányos követelményeknek megfelelő törvényi szöveget köteles alkotni. Ezt a törvényalkotási (törvénykorrekciós) kötelezettséget támasztja alá a *pro futuro* megsemmisítés is. A jelen esetben tehát az alkotmányellenesség megállapításával és az alkotmányellenes részek megsemmisítésével nyilvánvalóan nem fejeződik be a törvény alkotmányos korrekciója, azt egy a korrekciós törvényalkotás kell hogy kövesse.

A korrekciós törvényalkotás során a törvényalkotó többféle megoldás között választhat. Így — többek között — a kógens szabályozást diszpozitív szabályozással helyettesítve biztosíthatná az általános törvényi előírás egyedi esetekre való konkretizálásának és alkalmazásának, és ezáltal a tulajdonkorlátozás során a szükséges és arányos mértékű tulajdonelvonásnak a lehetőségét, valamint az Alkotmány 57. §-ának (1) bekezdésében deklarált igazságos és nyilvános tárgyaláshoz való jogot.

Az Alkotmány 57. §-ának (1) bekezdésében deklarált igazságos és nyilvános tárgyaláshoz való jog cél- és eszközjellegű alkotmányos érték. Egyrészt eszközérték, amely arra szolgál, hogy az ügy igazságos és nyilvános tárgyaláson történő elbírálása garantálja azt, hogy igazságos döntés szülessen. Másrészt az igazságos döntéshez való jog célérték, mindenkinek Alkotmányban elismert joga van ahhoz, hogy ügyében igazságos döntés szülessen.

A Jöt. 81. §-ának (1) és (6) bekezdésében a szállítási eszköz kötelező lefoglalására, illetve kötelező elkobzására vonatkozó rendelkezések azonban nem biztosítják az igazságos, egyediesített, arányos döntéshez való jogot a szabályozás kógens, illetve feltételhez kötött kógens szabályozási módja miatt. Mindezekre tekintettel a szabályozásnak a törvénybe foglalt, a szállítási eszközzel kapcsolatos szabályozási módja sérti az Alkotmány 57. §-ának (1) bekezdésében kimondott — az igazságos eljáráshoz és döntéshez való — cél és eszközértéket egyaránt.

3. Megítélésem szerint a Jöt. 81. §-a egészének a megsemmisítése jogbizonytalanságot teremt mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazók számára.

A jogalkotó számára azért jelent jogbizonytalanságot a 81. § egészének megsemmisítése, mert nemcsak a jogosan kifogásolt és alkotmányellenes részek, hanem az alkotmányellenesnek nem minősíthető részek megsemmisítésére is sor került a határozatban. Mivel a határozat nem ad kellő pontossággal eligazítást abban a kérdésben, hogy mely részek és milyen okból ellentétesek az Alkotmánnyal, és melyek nem, a törvényalkotó — a viszonylag nagy terjedelmű normaszöveg megsemmisítése után — nehezen vagy egyáltalán nem tudja eldönteni azt, hogy mely részek azok, amelyek nem alkotmányellenesek, és akár változatlan formában is fenntarthatók a korrekciós törvényalkotás során.

A Jöt. 81. §-a egészének a megsemmisítése jogbizonytalanságot teremt továbbá azért is, mert az eljáró jogalkalmazó szerveket elbizonytalanítja abban a tekintetben, hogy a *pro futuro* megsemmisítés után eljárhatnak-e a folyamatban lévő, illetve a *pro futuro* megsemmisítés hatánapjáig felmerülő ügyekben, vagy sem. A többségi határozat rendelkező részének második és harmadik pontja ugyanis — az indítványokhoz kötötten — csupán az indítványozó bí-

róság által megjelölt ügyekben mondja ki — egyébként helyesen — az alkalmazhatósági tilalmat. A pro futuro megsemmisítés határnapijáig azonban az alkotmányellenesnek minősített jogszabályi helyek — így a szállítási eszközre vonatkozó rendelkezések is — továbbra is alkalmazandók. Mindennek következtében az a helyzet áll elő, hogy a határozat 2. és 3. pontjában megjelölt ügyekben a 81. § rendelkezéseit nem lehet alkalmazni, viszont a határozat rendelkező részében meg nem jelölt — akár több száz vagy több ezer ügyben — a pro futuro megsemmisítés határnapijáig a 81. § alkotmányellenes rendelkezései is alkalmazandók. Az alkotmányellenes jogszabályi rész alkalmazásának kötelezettsége a jogalkalmazás tekintetében olyan jogbizonytalanságot okoz, amely az Alkotmány 2. §-a (1) bekezdésébe, az abban kifejezett jogállamiság követelményébe ütközik.

Mivel az Alkotmánybíróságnak nincsen joga általánosan kötelező jelleggel felfüggeszteni a korrekciós törvény meghozataláig — a pro futuro megsemmisítés határnapijáig — az érintett ügyeket, ezért az a helyzet áll elő, hogy a határozat 2. és 3. pontjában megjelölt ügyekben a bíróságok nem alkalmazhatják a törvény megjelölt részeit, a többi ügyben viszont 2002. december 31-ig kötelesek azokat alkalmazni, vagy az eljárást felfüggeszthetik. Mivel az eljáró jogalkalmazó szervek döntéseiket önállóan hozzák meg, az ugyanolyan típusú ügyekben teljesen eltérő jogalkalmazói gyakorlat alakulhat ki, amely a jogalkalmazói döntések kiszámíthatatlanságához, jogbizonytalansághoz vezethet.

Dr. Bihari Mihály s. k.,
alkotmánybíró

A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Németh János s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva alkotmánybíró különvéleménye

1. Nem értek egyet a Jöt. 81. §-ának, teljes pro futuro megsemmisítésével.

Álláspontom szerint nem állapítható meg az, hogy a tulajdonhoz való alapvető jog szempontjából a Jöt. 81. §-ában a lefoglalás és az elkobzás mikénti szabályozásának minden esetben a jogsértés súlyát és a jogsértéssel kapcsolatos dolog jellegét, értékét kell figyelembe vennie.

Nem értek egyet azzal sem, hogy a Jöt. 81. §-ának a lefoglalásra és az elkobzásra vonatkozó, kivételt nem tartalmazó rendelkezései a jogorvoslathoz való alapvető jogot és a bírói úthoz való jogot önmagukban sértik.

Az Alkotmányban biztosított tulajdonhoz való jog alkotmányjogi értelmezése az Alkotmánybíróság gyakorlatában változást mutat. A 64/1993. (XII. 22.) AB határozatban az Alkotmánybíróság az addigi gyakorlatát áttekintve a tulajdonhoz való jogot a javak tiszteletben tartásához való jogként értelmezte és megengedte a közérdekből való korlátozást is. (Más alapvető jog korlátozásánál nem lehet közérdekre hivatkozni.)

Az Alkotmánybíróság gyakorlata a tulajdonhoz való jog értelmezésénél tekintetbe veszi az Emberi Jogok Európai Egyezményében biztosított, a javak tiszteletben tartásához való jog tartalmát. Az Egyezmény a javak elvonására „közérdek”-ből ad lehetőséget. A „közérdek” fogalmát szélesen értelmezik.

Az Egyezmény ezenkívül lehetőséget ad az államnak, hogy olyan szabályokat vezessen be, amelyeket szükségesnek ítél a javaknak a köz érdekében történő használata szabályozása céljából. (Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az elvonás és javak használatának szabályozása közötti különbségtétel ebben a formában eddig nem jelent meg.)

Vámjogi szabály megsértése következtében alkalmazott elkobzásnál nem állapították meg az Egyezmény említett cikke sérelmét az ún. Agosi-ügyben; a bíróság döntése szerint a bűncselekmény eszközéül használt dolgoknak ártatlan tulajdonostól való elkobzását a közérdek igazolta, a (csempészett) dolog elvonása nem tulajdontól való megfosztásnak minősül, hanem a dolog használata szabályozásának.

A jelen határozat indokolásában az Alkotmánybíróság a jogsértés súlyát és a jogsértéssel kapcsolatos dolog jellegét, értékét — e kettő arányosságát — mint a tulajdonhoz való alapvető jog alkotmányos korlátozásának megítélésére vonatkozó szempontokat emelte meghatározó elvvé, s az adójogi lefoglalás, elkobzás jogalkotási korlátaira vonatkozó általános megállapítássá formálta. Ez azt a veszélyt rejt magában, hogy a későbbiekben általános hivatkozási alapot képezhet.

A jövedéki jogsértés súlyának törvényhozói megítélését az Alkotmánybíróság csak szélsőséges esetekben vizsgálhatja. Annak meghatározása, hogy a jogsértés súlya kellően indokolja-e az adott jogkövetkezmény előírását, nem csupán a konkrét jogsértés súlyának és az adott esetben a szankcióval érintett dolog értékének egymáshoz való viszonyától függ, hanem a szabályozás tárgyától, elérni kívánt céljától is.

A jelen ügyben el kellett volna kerülni egyetlen szempont abszolutizálását, másrészt a többi szempontot is értékelni kellett volna. A megalapozott döntéshez különösen szükséges lett volna a jogalkotási cél és a választott eszköz arányosságának mérlegelése.

A Jöt.-ben szabályozott elkobzásnak minden esetben feltétele, hogy jövedéki bírságot szabjanak ki. Ennek feltétele a Jöt.-ben meghatározott jogellenes tevékenység, azaz a jöve-

déki termék adózás alól való elvonása (illetve ennek egyes mozzanatait: előállítás, tárolás, szállítás, felhasználás).

A Jöt. a jövedéki termékek előállítása és importálása szabályait tartalmazza. A jövedéki termékek előállítására, tárolására, szállítására szigorú szabályok vonatkoznak. Szabad forgalomba (eltekintve a Jöt.-ben meghatározott kivételektől) elvileg csakis olyan jövedéki termék kerülhet, ami után az adót megfizették.

A jövedéki termékek magas adótartalmat hordoznak. A jövedéki termékek körében a törvényeket, előírásokat tudatosan megszegő elkövetési magatartás a jellemző. A Jöt. vizsgált szankciói a Jöt. szigorú előírásainak eredményesebb betartatását és a visszaélések jobb hatásfokú visszaszorítását és megelőzését, végső soron az adófizetés biztosítását szolgálják.

2. A lefoglalás és az elkobzás szabályai külön vizsgálándók, mert más a hatásuk a tulajdonhoz való jogra. A lefoglalás egyfajta ideiglenes intézkedés; átmeneti és szükségképpen feloldandó korlátozást jelent. Belátható időn belül kell a hatóságnak döntenie a lefoglalás megszüntetéséről vagy az elkobzásról. A Jöt. lefoglalási szabályai ezért nem sértik a tulajdonhoz való alapvető jogot.

Az Alkotmánybíróságnak a tulajdonhoz való alapvető jog sérelme szempontjából a jelen esetben külön kellett volna vizsgálnia az elkövetőtől, mint tulajdonostól való elkobzás és a nem tulajdonostól való elkobzás alkotmányosságát. A jelen ügyben a tulajdonhoz való alapvető jog sérelme szempontjából nem annak van jelentősége, hogy a bíróságot feljogosítja-e a törvény az elkobzás bizonyos esetekben való mellőzésére, hanem annak, hogy harmadik személy ártatlanul ne szenvedhesse el a tulajdonjogának sérelmét.

Általánosságban nem lehet olyan következtetésre jutni a tulajdonhoz való alapvető jogból, hogy tilos a kötelező elkobzás törvényi előírása és feltétlenül szükséges mérlegelési lehetőség biztosítása a bíróság számára ebben a kérdésben. Nem zárja ki a tulajdonhoz való alapvető jog azt, hogy a törvényhozó indokolt esetben eltérést nem engedően írja elő az elkobzás kötelező eseteit.

3. Eltérést nem engedő, kötelező szabály feltétlen alkalmazásának előírása önmagában nem teszi formálissá sem a jogorvoslatot, sem a bírói utat. Mindkét alapvető jog megvalósulása szempontjából elég az, ha a jogorvoslati fórum vagy a bíróság valamely döntés törvényességét, jogszabályoknak való megfelelését vizsgálhatja, és hozhat az ügyre kiható újabb döntés.

Mivel a tulajdonhoz való alapvető jog közérdekből korlátozható, nemzetközi egyezmény pedig lehetőséget ad arra is, hogy a javak köz érdekében való használatát szabályozzák, az Alkotmány 13. §-a alapján az a kíváncsi támasztható az elvonást elrendelő szabállyal szemben, hogy

az elvonást harmadik személyként, kívülállóként elszenvedő személy esélyt kapjon arra, hogy dolgát visszakapja.

4. A Jöt. szabályai értelmében a jogsértéssel nem csupán közvetett, hanem közvetlen és szükségképpen kapcsolatban áll nemcsak a többségi határozatban példálózó felsorolásban külön említett, az adózás alól elvont jövedéki termék, a hamis zárjegy, a jogosulatlanul birtokolt desztilláló berendezés, hanem a felhasználásra, a tárolásra, a szállításra szolgáló eszköz is: a Jöt. megkerülése nélkül adózatlan jövedéki termék nem használható fel, nem tárolható és nem szállítható.

A felhasználásra, tárolásra és szállításra használt eszközök vonatkozásában a Jöt. 81. §-a a lefoglalást és az elkobzást különböző feltételekhez köti.

A szállításra szolgáló eszköz elkobzását a Jöt. korlátozza, további feltételhez köti. A Jöt. szerint csak akkor van helye elkobzásnak, ha annak az eszköznek, amit szállításra használtak, az a személy a tulajdonosa, aki a terméket előállította, forgalmazta, birtokolta, illetve ha a tulajdonosnak tudnia kellett arról, hogy szállítóeszközzel adózatlan jövedéki terméket szállítanak. Az első esetben az elkövető és a tulajdonos egybeesik, a másodikban a körülményekből egy bizonyos „szubjektív viszonyulásra” lehet következtetni.

Ezzel szemben a felhasználásra és tárolásra használt eszközöknél ilyen korlátozás a Jöt.-ben nincs. A Jöt. az elkövető tulajdonost és a nem elkövető tulajdonost azonosan kezeli. Más kérdés, hogy különösen a tárolásra használt eszközöknél mondható el, hogy bizonyos jövedéki termékek-nél (pl. alkoholtermékek, bor, ásványolaj) általában nem lehet indokolatlannak tekinteni a sokszor másra, mint jövedéki termék tárolására nem is használható tároló eszköz elkobzásának kötelező előírását sem.

A felhasználásra, tárolásra használt eszközöknél a harmadik személynek, az ártatlan, jóhiszemű, nem elkövető tulajdonosnak az Alkotmány 13. §-a alapján törvényben kellene biztosítani a lehetőséget arra, hogy lefoglalt eszközét az államtól visszakapja, ha az elkövetővel szemben kártérítési igényét nem tudja hatékonyan érvényesíteni; más esetben a nem elkövető tulajdonos terhén maradhat, ha az elkövetőtől az átengedett dolgát vagy ennek ellenértékét nem tudja megkapni. A tulajdonhoz való jogot egy ilyen szabályozás hiánya sértheti.

Egyetértek azzal, hogy a többségi határozat értelmében a Jöt. elkobzási szabályainál az adózás alól elvont termék előállítására használt eszköznek az elkobzása, bárkinek is a tulajdona, nem sérti a tulajdonhoz való jogot.

Véleményem szerint, ha az elkövető a tulajdonosa az adózás alól elvont termék felhasználására, tárolására és szállítására használt eszköznek, akkor ennek elkobzása sem sérti a tulajdonhoz való jogot. Az elkövetőnek számol-

nia kell a tilalom ellenére tudottan így használt eszköze elvesztésével — egy ilyen tilalom nem korlátozza szabadságát alkotmányellenesen, hanem adózási célokat szolgál, ez pedig az adott esetben elég közérdek.

Mindezek alapján véleményem szerint megállapítható lett volna, hogy a Jöt. 81. § (1) bekezdése — az *e*) pontnak az adózás alól elvont termék felhasználására és tárolására vonatkozó eszközt érintő része kivételével — továbbá a 81. § (2)—(10) bekezdése nem sérti az Alkotmány 13. § (1) bekezdését, sem az 57. § (1) és (5) bekezdését. Ezért a kiterjesztett indítványokat ezekben a részükben el kellett volna utasítani, és nem lett volna helye a 81. § teljes egészében való megsemmisítésének.

Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva s. k.,
alkotmánybíró

A Köztársasági Elnök határozatai

A Köztársaság Elnökének 104/2002. (VII. 4.) KE határozata

politikai államtitkár kinevezéséről

A Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról és felelősségéről szóló 1997. évi LXXIX. törvény 19. §-a alapján, a miniszterelnök javaslatára

dr. Keller Lászlót

a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkárává

— 2002. július 1-jei hatállyal —

kinevezem.

Budapest, 2002. július 1.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

Ellenjegyzem:

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

KEH ügyszám: V-1/2479/2002.

A Köztársaság Elnökének 105/2002. (VII. 4.) KE határozata

közigazgatási államtitkár kinevezéséről

A Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról és felelősségéről szóló 1997. évi LXXIX. törvény 26. §-a alapján, a miniszterelnök javaslatára

Vass Lajost

a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma közigazgatási államtitkárává

— 2002. június 20-i hatállyal —

kinevezem.

Budapest, 2002. június 26.

Mádl Ferenc s. k.,
a Köztársaság elnöke

Ellenjegyzem:

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

KEH ügyszám: V-1/2394/2002.

A Kormány határozatai

A Kormány 1121/2002. (VII. 4.) Korm. határozata

államtitkári juttatások visszavonásáról

A Kormány

a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról és felelősségéről szóló 1997. évi LXXIX. törvény 52. § (2) bekezdése alapján

dr. Fűrjes Balázs miniszteri biztos részére biztosított teljes körű államtitkári juttatásokat 2002. június 30-i hatállyal

visszavonja.

Budapest, 2002. június 30.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter határozatai

A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter 3/2002. (VII. 4.) MeHVM határozata

a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal
elnökhelyetteseinek kinevezéséről

A Kormányzati Ellenőrzési Hivatal felügyeletéről, feladat- és hatásköréről szóló 61/1999. (IV. 21.) Korm. rendelet 1. § (6) bekezdése alapján — a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal elnökének javaslatára —

dr. Gyekiczki András és
dr. Hegedűsné dr. Dani Erikát

a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal elnökhelyettesévé
— 2002. július 1-jei hatállyal —

kinevezem.

Budapest, 2002. június 26.

Dr. Kiss Elemér s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter

V. rész KÖZLEMÉNYEK, HIRDETMÉNYEK

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

f e l h í v á s a

az erdőkre vonatkozó országos tűzgyújtási tilalom elrendeléséről

Az utóbbi időben a csapadékmentes időjárás, valamint az emberi felelőtlenség, gondatlanság következtében jelentősen megnőtt az erdőtüzek száma.

A további tüzesetek megelőzése érdekében az ország teljes területén lévő erdőkben és az erdőterületek határától számított 200 méteren belüli területen — a kijelölt tűzrakó helyen is —, valamint a közút és vasút menti fásításokban mindennemű tűzgyújtás, beleértve a parlag- és gazégetést is, 2002. június 28. napjától átmeneti időre

tilos. A tilalom időszakára vonatkozó tűzvédelmi előírások megszegőivel szemben a tűzvédelmi hatóság szabálysértési eljárást kezdeményez.

Kérjük a közúton és vasúton utazókat, hogy égő cigaretta- és dohányterméket ne dobjanak ki a járművek ablakán, mert a kiszáradt árokparton, vasúti töltések mellett keletkező tüzek sok esetben közvetlenül erdő- és mezőgazdasági területeket is veszélyeztetnek.

Felhívjuk továbbá az erdőben kirándulók, valamint a mezőgazdasági területeken dolgozók figyelmét arra, hogy égő dohányterméket eldobni nem szabad, azt minden esetben gondosan el kell oltani.

Az erdőkre vonatkozó országos tűzgyújtási tilalom feloldására a fokozott tűzveszély elmúltával, későbbi időpontban intézkedik a minisztérium.

Egyúttal a kezdődő aratási munkákkal összefüggésben kérjük a gazdálkodókat a megelőző tűzvédelmi előírások fokozott betartására. Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy a lábon álló növényzet, tarló, illetve növénytermesztéssel összefüggésben keletkezett hulladék égetéssel történő megsemmisítése 2001. július 1-jétől az év bármely időszakában tilos. Az előírások megszegőivel szemben levegőtisztaság-védelmi bírság kiszabására kerül sor.

Budapest, 2002. június 27.

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

A BM Központi Adatfeldolgozó, Nyilvántartó és Választási Hivatal közleménye

A BM Központi Hivatal a 35/2000. (XI. 30.) BM rendelet 73. § (1) bekezdése alapján — az eddig közzétetteken kívül — az alábbi elveszett, megsemmisült gépjármű törzskönyvek sorszámát teszi közzé:

293818A
472891A
010809C
604150A
038917B
991307B
522305A
932647B
326865B
648505B
818515B
806560B
834839B
874121B
576675B
450997B
747100B

627289B	402360C
262425B	344323B
081166B	539992B
229742B	189164C
146060B	927576B
086868A	248248C
764457B	107119C
571223A	538869B
639707A	153310B
327459A	707487B
983559B	388221A
197839A	922768B
725756B	816203B
047609B	922768B
629675B	657279B
013969B	432704A
982444A	347237A
414811B	828865B
123190C	329480B
081204B	277753A
762725B	188535A
307005B	132625A
392823A	679148B
977489A	576910A
454486A	150507A
732049B	702706A
751489B	591321A
966997B	078152B
437979B	270991A
776151B	266605B
213644A	557369B
715025B	300310C
106443C	021528B
101693A	024258C
952797A	359628A
429886B	233198B
141881B	133957B
805175A	454791B
471249B	537174A
370270B	253940A
699424A	160109A
195676B	
070213B	

Közlekedési Nyilvántartó Osztály

KÖZLEMÉNY

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó megjelentette a

HAJÓZÁSI SZABÁLYZAT

című, A/4 formátumú, 96 oldal terjedelmű kiadványt.

A kiadvány a víziközeledés rendjéről szóló 27/1993. (IX. 23.) KHVM rendeletet tartalmazza, amelynek mellékletét képezi a Hajózási Szabályzat.

A kézirat lezárva: 2002. június 1-jén.

Ára: 1512 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a

HAJÓZÁSI SZABÁLYZAT

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Hivatalos Közlönykiadó megjelentette

A TÁRSASHÁZAKKAL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK

című, A/4 formátumú, 64 oldal terjedelmű Magyar Közlöny-különszámot.

A kiadvány a társasházak vonatkozásában fontosabb előírásokat tartalmazó jogszabályokat — például a társasházról szóló törvényt, a Polgári Törvénykönyv és az ingatlan-nyilvántartásról szóló törvény vonatkozó rendelkezéseit, a társasház számvitelének speciális szabályait — tartalmazza.

A kézirat lezárva: 2002. április 19-én.

Ára: 700 Ft áfával.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük

A TÁRSASHÁZAKKAL KAPCSOLATOS JOGSZABÁLYOK

című kiadványt példányban

A megrendelő (cég) neve:.....

Címe (város, irányítószám):.....

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:.....

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:.....

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a szerkesztőbizottság közreműködésével.

A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: a Kiadó vezérigazgatója.

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönnyboltjában, illetve megrendelhető a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

2002. évi éves előfizetési díj: 56 784 Ft. Egy példány ára: 140 Ft 16 oldal terjedelemig, utána + 8 oldalanként + 112 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

02.1234 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.